

När placeringar inte håller

Ett utvecklingsarbete i Göteborgs Stad om oplanerade
avbrott och stabilitet i familjehemsvården

Jeanette Olsson och Anna Melke

Augusti 2026

Göteborgsregionen (GR) består av 13 kommuner som har valt att jobba tillsammans. Vi driver utvecklingsprojekt, har myndighetsuppdrag, forskar, ordnar utbildningar och är storstadsregionens röst i Västsverige, bland mycket annat. I våra nätverk träffas politiker och tjänstepersoner för att utbyta erfarenheter, bolla idéer och besluta om gemensamma satsningar. Allt för att regionens en miljon invånare ska få ett så bra liv som möjligt.

Göteborgsregionen 2026
FoU i Väst
Box 5073, 402 22 Göteborg
gr@goteborgsregionen.se
www.goteborgsregionen.se
Jeanette Olsson och Anna Melke

Förord

Den här rapporten har sin bakgrund i ambitionen att bidra till färre avbrott och mer stabilitet i familjehemsvården. För två år sedan initierades ett utvecklingsarbete av Göteborgs Stads temagrupp *Insatser före, under och efter placering*. Temagruppen är en del av det stadengemensamma arbetet och består av enhetschefer och avdelningschefer inom socialtjänstens barn och unga. Arbetet har genomförts i samverkan med FoU i Väst och fokuserat både på kartläggning av befintlig forskning och av de systematiska uppföljningar som gjorts i staden under ett antal år. Det har också gett möjlighet att utforska nya arbetssätt och att låta ungdomar med egen erfarenhet ge sin bild. Det har handlat både om att förstå hur oplanerade avbrott uppstår och hur socialtjänsten kan upptäcka instabilitet och agera tidigare för att göra placeringar mer hållbara.

Utvecklingsarbetet sammanfattas i denna rapport med förhoppningen att det kan inspirera andra kommuner att utforska och utveckla sin verksamhet. Erfarenheten från arbetet är att det å ena sidan finns mycket kunskap om vad som är viktigt, å andra sidan för få strukturer för att till fullo tillvarata de kunskaperna och för att hålla sig à jour med ny forskning. Det här arbetet gav möjlighet att mötas över enhetsgränser för en dialog om frågor som engagerar alla som möter placerade barn och deras familjer. Det innebar både att se vad som går att göra i enskilda ärenden och vad som vore önskvärt att förbättra på organisatorisk och strukturell nivå.

Rapporten har författats av Jeanette Olsson och Anna Melke, forskare vid Göteborgsregionen, FoU i Väst. De har även haft en faciliterande roll i det stadenövergripande utvecklingsarbetet tillsammans med Kerstin Tingberg, verksamhetsutvecklare i Göteborgs Stad och doktorand och kommunambassadör inom Forskarskolan för yrkesverksamma (FYS) vid Göteborgs universitet. Kerstin har också författat den kunskapsöversikt som refereras till i rapporten. Ansvarig för uppdraget var Åsa Etéus, avdelningschef vid socialförvaltningen Sydväst i Göteborgs Stad.

Ett särskilt tack till barnrättsorganisationerna Bris och Maskrosbarn samt professor emerita Ingrid Höjer som deltog i en referensgrupp. Tack vare Maskrosbarn genomfördes också en workshop med ungdomar som generöst delade sina tankar med socialsekreterare.

Göteborg, augusti 2026

Jenny Rehnman,

FoU-chef, Göteborgsregionen, FoU i Väst

Sammanfattning

Rapporten sammanfattar ett utvecklingsarbete om oplanerade avbrott och stabilitet i familjehemsvården i Göteborg. Syftet har varit att öka kunskapen om hur sådana avbrott uppstår och hur socialtjänsten kan upptäcka instabilitet och sätta in stöd tidigare. Arbetet har genomförts av FoU i Väst tillsammans med Göteborgs Stads fyra socialförvaltningar. Rapporten bygger på en kunskapsöversikt¹, statistik och jämförelsedata, lokala fördjupningar och analysseminarier samt en workshop med ungdomar med egen erfarenhet av samhällsvård.

Under 2023–2025 registrerades 261 oplanerade avbrott i Centrum, Nordost och Sydvest. För 2023–2024 kunde avbrotten jämföras med samtliga avslutade familjehemsplaceringar i dessa tre socialförvaltningar. Oplanerade avbrott utgjorde då en femtedel av de avslutade placeringarna och drygt en fjärdedel när jourhem exkluderades. Andelen var högre i konsulentstödda familjehem (36 procent) och familjehem i egen regi (31 procent) än i nätverkshem (8 procent). Skillnaderna ska tolkas försiktigt och materialet kan inte visa att placeringsformen i sig förklarar dem. Tonåringar och LVU-placeringar var vanligare bland de oplanerade avbrotten än bland avslutade placeringar generellt. Bland de ärenden där uppgift fanns hade barnet i cirka hälften av fallen varit med om minst ett tidigare oplanerat avbrott. När jourhem exkluderades skedde drygt en fjärdedel av avbrotten under de första tre månaderna.

Den vanligaste registrerade orsaken till avbrott var att familjehemmet inte kunde möta barnets behov, och familjehemmet var oftast registrerat som initiativtagare. Barn var sällan registrerade som initiativtagare, och vårdnadshavare ännu mer sällan. De lokala analyserna visar att oplanerade avbrott ofta föregås av en period av instabilitet. Signaler kan komma från barnet, familjehemmet, föräldrarna, skolan eller andra aktörer och handla om barnets mående och vardag, familjehemmets belastning, relationer eller brister i stöd och samordning. För att kunna agera tidigare behöver socialtjänsten fånga upp och lägga samman signalerna, lyssna på barnet, föräldrarna och familjehemmet och analysera vad som behöver förändras. Stöd och andra åtgärder behöver följas upp för att det ska gå att se om de förbättrar situationen.

Ungdomarna i projektet betonade att stabilitet är mer än att bo kvar på samma plats. Det handlar också om att känna sig trygg, omtyckt och inkluderad, att förstå vad som händer och att bli lyssnad på och tagen på allvar. För att fånga sådant som inte alltid syns i vuxnas beskrivningar behöver socialtjänsten ha en kontinuerlig och förtroendefull kontakt med barnet och ställa konkreta frågor om barnets vardag.

Rapportens samlade slutsats är att oplanerade avbrott behöver följas som processer och användas för lärande. Barnets behov behöver förstås i relation till familjehemmets och placeringens samlade förutsättningar. Barnets, föräldrarnas och familjehemmets perspektiv behöver föras samman, och viktiga relationer och nätverk runt barnet behöver följas över tid. Ett mer förebyggande arbete kräver tydligt ansvar för uppföljning, tid för gemensam analys och former där olika perspektiv kan läggas samman. Alla oplanerade avbrott går inte att förhindra och bör heller inte alltid förhindras, men varje avbrott kan ge kunskap som stärker både den fortsatta vården för barnet och familjehemsvården som helhet.

¹ <https://goteborgsregionen.se/kunskapsoversikt>

Innehåll

1. Inledning.....	6
Syfte och frågeställningar	6
Inriktning och avgränsning.....	7
Disposition	7
2. Familjehemsvården i ett större sammanhang.....	8
Familjehemsvård är den vanligaste placeringsformen	8
Stabilitet handlar om mer än att placeringen består	8
Barns behov, vardag och delaktighet.....	9
Socialtjänstens ansvar under placeringen.....	10
Familjehemmens uppdrag, stöd och förutsättningar.....	10
Förstärkt familjehemsvård som svar på sammansatta behov	11
Föräldrar, syskon, nätverk och nätverksplaceringar	11
Systematisk uppföljning i en kunskapsbaserad socialtjänst.....	12
3. Genomförande, material och analys.....	14
Projektet som praktiktäta utvecklingsarbete.....	14
Organisation och genomförande	15
Material och datakällor	15
Bearbetning och analys av materialet.....	18
Begränsningar	18
Etiska överväganden	19
4. Omfattning och övergripande mönster i statistiken.....	20
Familjehemsvårdens omfattning i Göteborg	20
Oplanerade avbrott i relation till avslutade placeringar.....	21
Familjehemstyp och placeringsform	21
Barnens kön, ålder och lagrum	22
Tidigare erfarenheter av oplanerade avbrott.....	23
När i placeringen sker avbrotten?	24
Registrerade orsaker, initiativ och vad som händer efter avbrottet	24
Sammanfattningsvis.....	26
5. Lokala analyser av oplanerade avbrott som process.....	28
Inför placering: matchning, information och realistiska förväntningar	28
Placeringens start: inskolning och stöd från början.....	29
Placeringens hållbarhet i vardagen.....	30
Barnets röst, föräldrar och nätverk under placeringen.....	31
När placeringen börjar bli instabil	32
Stöd som får betydelse i vardagen.....	33

Kritiska förändringsskeden.....	34
Uppföljning och gemensam analys i det löpande arbetet.....	34
Sammanfattningsvis.....	35
6. Barns och ungdomars perspektiv på stabilitet och avbrott	36
Att bli lyssnad på och tagen på allvar.....	36
Emotionell trygghet och vardaglig tillhörighet.....	37
Barns behov får inte bli en överraskning.....	37
Bristande omsorg och vardagskonflikter	38
Flytt, omplacering och behov av begriplighet	38
Socialtjänstens roll i att göra barnets vardag synlig.....	39
Vad barnperspektivet tillför förståelsen av oplanerade avbrott.....	39
7. Diskussion och slutsatser	41
Oplanerade avbrott behöver förstås som processer.....	41
Fånga upp signaler och agera tidigare.....	42
Barnets, föräldrarnas och familjehemmets perspektiv behöver tas till vara.....	42
Nätverk och relationell kontinuitet behöver uppmärksammas över tid.....	44
Stöd behöver vara konkret, samordnat och följas upp utifrån om det gör skillnad.....	45
Systematisk uppföljning kräver både statistik och processnära analys.....	46
Organisatoriska förutsättningar för ett mer proaktivt arbete	47
Samlade slutsatser för fortsatt arbete.....	47
Referenser	50

1. Inledning

Oplanerade avbrott i familjehemsvården innebär stora förändringar för barn och unga. Den här rapporten analyserar statistik, lokala erfarenheter och ungdomars perspektiv för att förstå hur avbrott uppstår, vad som kan göra placeringarna mer stabila och hur socialtjänsten kan arbeta mer proaktivt med uppföljning, stöd och lärande.

Familjehemsvård är en av socialtjänstens mest ingripande insatser. När ett barn eller en ungdom placeras i familjehem får socialtjänsten ett långtgående ansvar för att vården är trygg, säker och ändamålsenlig samt för att barnets behov av omsorg, stöd och utveckling följs upp. För barnet innebär placeringen ofta stora förändringar: nya vuxna, ny vardag, ofta ny skola och nya relationer. Att placeringen blir stabil och begriplig är därför centralt för barnets möjligheter till trygghet, kontinuitet och utveckling.

Samtidigt är familjehemsvård en komplex insats. Barn som placeras kan ha erfarenheter av omsorgsbrister, psykisk ohälsa, separationer, skolsvårigheter, våld eller andra belastningar. Familjehemmet ska ge barnet vardaglig omsorg och trygghet, samtidigt som socialtjänsten har det yttersta ansvaret för vården och för att barnets behov följs upp. Även barnets föräldrar, syskon, nätverk, skola samt hälso- och sjukvård kan ha stor betydelse för hur placeringen utvecklas. Stabilitet i familjehemsvården skapas därför inte av en enskild aktör, utan i samspelet mellan barnet, familjehemmet, föräldrarna, socialtjänsten och andra viktiga personer och verksamheter runt barnet.

Oplanerade avbrott i familjehemsplaceringar är en särskilt tydlig form av instabilitet. Ett oplanerat avbrott innebär att placeringen avslutas i förtid och på ett sätt som inte varit planerat som en del av vårdens genomförande. Sådana avbrott kan innebära ytterligare uppbrott för barnet och påverka relationer, skolgång, tillit till vuxna och upplevelse av sammanhang. Alla oplanerade avbrott behöver inte förstås som något som hade kunnat eller borde ha förhindrats. I vissa fall kan en placering behöva avslutas för att barnet ska få bättre stöd eller skydd. Men oplanerade avbrott är ändå viktiga att följa, eftersom de kan ge kunskap om hur placeringar utvecklas, vilka risker som uppstår och vilket stöd som kan behöva förstärkas.

Göteborgs Stad initierade ett utvecklingsarbete mot bakgrund av behovet av en mer samlad kunskap om oplanerade avbrott i familjehemsvården. Göteborgsregionens forsknings- och utvecklingsenhet FoU i Väst, fick i uppdrag att processleda arbetet och sammanställa rapporten. Arbetet har genomförts i samverkan med Göteborgs Stads fyra socialförvaltningar. Kerstin Tingberg, verksamhetsutvecklare och FYS-doktorand i staden, har haft en särskild roll både i processledning och viss datainsamling.

Syfte och frågeställningar

Syftet med rapporten är att stödja Göteborgs Stads utvecklingsarbete för mer hållbara familjehemsplaceringar genom att sammanställa och analysera kunskap om oplanerade avbrott i familjehemsvården.

Den övergripande frågan är hur socialtjänsten i Göteborg kan arbeta mer proaktivt för att förebygga oplanerade avbrott och stärka stabiliteten i familjehemsvården.

Rapporten belyser frågan genom fyra delområden:

- **Mönster i uppföljningsdata:** Vad visar tillgänglig statistik och lokala uppföljningsmaterial om omfattning, fördelning och återkommande mönster i oplanerade avbrott?
- **Processer och erfarenheter:** Vad framträder i de kvalitativa materialen om processer innan och under placeringen, varningssignaler före avbrottet, stöd, relationer och andra faktorer som kan påverka placeringars stabilitet?
- **Ungdomars perspektiv:** Vad säger ungdomar med egen erfarenhet av samhällsvård om hur stabilitet, delaktighet, tillhörighet och avbrott kan upplevas?
- **Lärdomar för fortsatt arbete:** Vilka utvecklingsområden kan identifieras för att stärka uppföljning, stöd och lärande i familjehemsvården?

Inriktning och avgränsning

Den här rapporten är en del av ett utvecklingsarbete om oplanerade avbrott och stabilitet i familjehemsvården i Göteborg. Rapporten bygger på material som tagits fram av stadens medarbetare inom ramen för projektet och analyserar vilka lärdomar materialet ger för fortsatt utvecklingsarbete. Rapporten ska läsas som en praktiktäna analys. Den kan inte fastställa orsakssamband eller ge en fullständig kartläggning av familjehemsvården i Göteborg. Materialet skiljer sig åt mellan socialförvaltningarna och ger därför inte ett helt enhetligt underlag för jämförelser mellan förvaltningar, år och grupper.

En kunskapsöversikt om risk- och framgångsfaktorer i familjehemsvård har tagits fram och publicerats som ett separat underlag inom projektet (Tingberg, 2026)². Denna rapport upprepar därför inte kunskapsöversiktens genomgång av forskningsläget. Forskning och nationella kunskapsunderlag används främst för att rama in frågan och diskutera projektets resultat i relation till tidigare kunskap. Rapportens huvudsakliga bidrag är att visa hur frågor om stabilitet, varningssignaler, stödbehov, delaktighet och lärande framträder i lokal praktik.

Disposition

Rapporten är uppdelad i sju kapitel. Kapitel 2 placerar familjehemsvården och frågan om oplanerade avbrott i ett större sammanhang. Kapitel 3 beskriver projektets genomförande, material och analys. Kapitel 4 redovisar omfattning och övergripande mönster i de registrerade oplanerade avbrotten. Kapitel 5 fördjupar analysen av oplanerade avbrott som process, med fokus på matchning, inskolning, vardagsstöd, varningssignaler och kritiska förändringsskeden. Kapitel 6 behandlar ungdomars perspektiv på stabilitet, delaktighet, tillhörighet och avbrott. Kapitel 7 samlar rapportens resultat i en avslutande diskussion med fokus på lärdomar för fortsatt uppföljning, stöd och utvecklingsarbete.

² <https://goteborgsregionen.se/kunskapsoversikt>

2. Familjehemsvården i ett större sammanhang

Oplanerade avbrott i familjehemsvården är inte bara en fråga om att en placering avslutas i förtid. De synliggör också hur stabilitet skapas, prövas och ibland brister i barnets vardag. I detta kapitel sätts projektets lokala arbete in i ett större kunskapssammanhang. Fokus ligger på barns behov och delaktighet, socialtjänstens ansvar, familjehemmens förutsättningar, föräldrars och nätverks betydelse, förstärkt familjehemsvård och systematisk uppföljning.

Kapitlet bygger i första hand på den kunskapsöversikt som tagits fram inom projektet (Tingberg, 2026). Syftet är att ge en ram för rapportens analys med fokus på de frågor som är mest relevanta för att förstå oplanerade avbrott och stabilitet i familjehemsvården.

Familjehemsvård är den vanligaste placeringsformen

År 2024 fick 26 300 barn och unga i Sverige minst en heldygnsinsats, det vill säga vård eller boende utanför det egna hemmet. Knappt två tredjedelar av heldygnsplaceringarna beslutades enligt socialtjänstlagen (SoL) och omkring en tredjedel enligt lag med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU). Drygt hälften (52 procent) av alla barn och unga som fick en heldygnsinsats var pojkar och knappt hälften (48 procent) var 15 år eller äldre.

Familjehemsvård är den vanligaste formen av heldygnsvård för barn och unga i Sverige. Under 2024 var knappt 19 000 barn och unga placerade i familjehem, vilket motsvarade knappt tre fjärdedelar av dem som fick en heldygnsinsats. HVB var den näst vanligaste placeringsformen, med 5 300 placerade barn och unga. Det innebär att frågor om stabilitet och avbrott i familjehemsvården berör en stor del av den samhällsvård som ges till barn och unga (Socialstyrelsen, 2025c).

Placeringar utanför det egna hemmet är inte jämnt fördelade mellan olika grupper. Socialstyrelsens statistik visar att heldygnsvård är vanligare bland barn och unga i områden med större socioekonomiska utmaningar än i områden med goda socioekonomiska förutsättningar (Socialstyrelsen, 2025c). Detta visar att familjehemsvården behöver förstås i relation till barns och familjers skilda livsvillkor.

Stabilitet handlar om mer än att placeringen består

I arbetet med oplanerade avbrott är det viktigt att skilja mellan placeringsstabilitet i snäv mening och stabilitet i barnets vardag. Placeringsstabilitet handlar ofta om att barnet bor kvar i samma familjehem och att placeringen inte avbryts i förtid. Det är en viktig aspekt, eftersom upprepade uppbrott kan innebära nya separationer och försämrade möjligheter till kontinuitet. Socialstyrelsens kartläggning av instabilitet bland barn och unga placerade i heldygnsvård visar att många placerade barn har flera placeringstillfällen under uppväxten, detta gäller i synnerhet barn som varit placerade under lång tid (Socialstyrelsen, 2023).

För barnet kan stabilitet samtidigt också handla om relationer, skola, hälsa, fritid, syskon, föräldrakontakt, tillhörighet och möjlighet att förstå och påverka sin situation. En placering kan därför vara stabil i administrativ mening, men ändå upplevas som osäker eller otrygg av barnet. Omvänt kan en omplacering ibland vara nödvändig för barnets trygghet eller utveckling, men ändå innebära sorg, förlust och nya krav på barnet att orientera sig i en förändrad vardag.

Den kunskapsöversikt som tagits fram inom projektet visar att oplanerade avbrott sällan kan förstås som resultat av en enskild faktor. Avbrott uppstår ofta i ett samspel mellan barnets behov, familjehemmets förutsättningar, relationer till föräldrar och nätverk, socialtjänstens uppföljning och det stöd som finns runt placeringen (Tingberg, 2026). Detta talar för att stabilitet behöver förstås som något som skapas över tid, snarare än som något som enbart avgörs vid matchningen inför placering.

Ett sådant bredare stabilitetsbegrepp ligger också nära Socialstyrelsens kunskaps- och utbildningsmaterial om familjehemsvård. Där betonas att familjehemsvård inte enbart handlar om att barnet får en plats att bo på, utan om att barnet ska få trygg och säker vård, kontinuitet, delaktighet och stöd i sin utveckling (Socialstyrelsen, 2025a).

Barns behov, vardag och delaktighet

Barn och unga i samhällsvård har som grupp större svårigheter än andra barn inom flera centrala livsområden, bland annat skolresultat, psykisk ohälsa och behov av hälso- och sjukvårdsinsatser (Socialstyrelsen, 2025b; Socialstyrelsen, 2026a; Socialstyrelsen, 2026b). För arbetet med oplanerade avbrott är detta viktigt eftersom svårigheter i skolan, hälsoproblem och andra påfrestningar i vardagen både kan vara ett tecken på instabilitet och faktorer som påverkar placeringens förutsättningar.

Skolgången är särskilt central. Socialstyrelsens registerstudie om placerade barns skolgång visar att placerade barn som grupp har betydligt sämre skolresultat än andra barn och att särskilt stöd inte alltid leder till att fler når gymnasiebehörighet (Socialstyrelsen, 2026a). Skolsvårigheter kan också påverka familjehemmets vardag, barnets självbild och socialtjänstens behov av samordning med skolan.

Även fysisk och psykisk hälsa behöver förstås som stabilitetsfrågor. Psykisk ohälsa och behov av vårdkontakter är vanligt bland barn och unga i samhällsvård och behöver följas i samverkan mellan socialtjänst och hälso- och sjukvård (Socialstyrelsen, 2025b; Socialstyrelsen, 2026b).

Om barnets psykiska mående försämras, om vårdkontakter är otydliga eller om ansvarsfördelningen mellan aktörer brister kan det påverka både barnet och familjehemmets möjlighet att fullfölja uppdraget. Ett tidigare FoU-arbete i Göteborgsregionen pekar också på att familjehemsplaceringen i sig inte alltid är tillräcklig. I rapporten *Räcker det med ett familjehem?* framkom att ungdomar i familjehem behöver stöd från flera olika parter före, under och efter placering, och att stödet behöver utformas utifrån individuella och föränderliga behov (Hammersjö & Melke, 2023). Detta ligger nära rapportens utgångspunkt: Familjehemmet är barnets vardagsmiljö, men familjehemmet kan inte ensamt tillgodose alla stödbehov.

Barns och ungas egna erfarenheter är också en central kunskapskälla i arbetet med att förstå stabilitet. Socialstyrelsens brukarundersökning *Att lyssna på barn i*

familjehem visar att många barn i familjehem beskriver trygghet och stöd, men också att en grupp barn saknar en förtroendefull relation till socialtjänsten eller familjehemmet och att många inte fått, eller inte minns att de fått, information om sina rättigheter (Socialstyrelsen, 2021). Barns perspektiv är därmed inte bara en rättighetsfråga, utan också en kunskapsfråga.

Socialtjänstens ansvar under placeringen

Vid en placering utanför det egna hemmet ansvarar socialtjänsten för att barnet får god vård och omsorg. Socialtjänsten ska också arbeta för att barnet får lämplig utbildning och den hälso- och sjukvård som barnet behöver. Därtill ska socialtjänsten verka för att barnet kan ha kontakt med föräldrar, syskon och andra närstående, och ge stöd till både barnet, vårdnadshavarna och dem som vårdar barnet (SFS 2025:400).

Socialtjänsten ska dessutom noga följa vården. Det ska bland annat ske genom regelbundna besök där barnet bor, enskilda samtal med barnet, samtal med familjehemmet och samtal med vårdnadshavarna. Uppföljningen ska särskilt uppmärksamma barnets hälsa, utveckling, skolgång, sociala situation och relationer till viktiga personer i barnets nätverk (SFS 2025:400; Socialstyrelsen, 2023). Genom uppföljningen kan förändrade behov upptäckas tidigt och stödet till barnet, familjehemmet och föräldrarna anpassas innan svårigheter växer.

Familjehemmens uppdrag, stöd och förutsättningar

Familjehemmet har en central roll i barnets vardag, men familjehemmet kan inte ensamt bära ansvaret för att en placering blir stabil. Uppdraget kan vara krävande och förändras över tid i takt med barnets behov, relationen till föräldrar och nätverk, skolgång, hälsa och samverkan med andra aktörer. Stabilitet i familjehemsvården behöver därför förstås i relation till både barnets behov och familjehemmets förutsättningar att möta dessa behov.

Den kunskapsöversikt som tagits fram inom projektet visar att familjehemmets förutsättningar, stöd och samverkan med socialtjänsten återkommer som centrala frågor i forskning om oplanerade avbrott och placeringsstabilitet (Tingberg, 2026). Analysen behöver därför handla om hur uppdraget förändras, vilket stöd familjehemmet får och hur socialtjänsten följer upp om placeringens förutsättningar fortfarande är hållbara.

Det stöd som beskrivs i kunskapsunderlagen omfattar flera delar. Socialstyrelsens utbildningsmaterial *Ett hem att växa i* lyfter behov av grundutbildning och fortsatt stöd kring bland annat barns utveckling, anknytning, trauma, hälsa, skolgång, samspel, barns delaktighet och ursprungsfamiljens betydelse (Socialstyrelsen, 2025a). Familjehemmens uppdrag behöver därmed förstås som både ett omsorgsuppdrag och ett samverkansuppdrag.

Internationella kunskapsöversikter lyfter utbildning före och under uppdraget, handledning, praktiskt stöd, resurser, flexibilitet, tydlig kommunikation med socialtjänsten och stöd från andra familjehem eller mer erfarna familjehemsföräldrar som betydelsefulla delar av stödet (Tingberg, 2026). En ny svensk kvalitativ intervjustudie med familjehemsföräldrar som hade erfarenhet av sammanbrott

belyser liknande frågor. Familjehemsföräldrarna beskrev bland annat otillräckligt stöd, bristande erkännande av familjehemmets roll, svagt barnperspektiv vid omplaceringar och starka emotionella konsekvenser för både barn och familjehem (Tingberg, 2026).

Förstärkt familjehemsvård som svar på sammansatta behov

Under senare år har *förstärkt familjehemsvård* fått ökad uppmärksamhet i både policyarbete och forskning. Begreppet saknar en formell och enhetlig definition, men används i praktiken för att beskriva olika former av mer omfattande stöd runt barn, familjehem och placeringsuppdrag (Socialstyrelsen, 2026c). Det kan handla om stöd till familjehemmet, behandlande insatser, samordning med skola och hälso- och sjukvård, stöd till barnet, stöd till föräldrar och nätverk eller en mer intensiv professionell struktur runt placeringen.

Förstärkt familjehemsvård handlar här om hur stöd organiseras runt barnet och familjehemmet. Socialstyrelsens kartläggning visar att förstärkning används för barn och unga med sammansatta behov och att uppdraget som familjehem kan påverka familjens vardag påtagligt. Rapporten pekar samtidigt på behovet av tydliga roller, kompetens, samordning och uppföljning (Socialstyrelsen, 2026c).

En systematisk översikt från Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU) visar att vissa typer av interventioner för att förstärka familjehemsvården kan ge positiva effekter, bland annat insatser som riktas till familjehemsföräldrar, skol- och inlärningsinriktade stödinsatser och behandlingsfamiljsmodeller för ungdomar med normbrytande beteende. Resultaten gäller bland annat anknytning, beteende, läsförmåga och psykisk hälsa. Samtidigt bör resultaten tolkas med försiktighet, eftersom flera interventioner har studerats i få studier och slutsatsernas tillförlitlighet ofta är begränsad (SBU, 2026).

Detta är relevant för rapportens analys av oplanerade avbrott. Om ett barn har stora eller föränderliga behov räcker det sällan att konstatera att stöd har erbjudits. Det behöver också följas om stödet kommer i rätt tid, är tillräckligt konkret, riktas mot rätt problem och får betydelse i barnets och familjehemmets vardag. Förstärkning behöver därför förstås som en del av vårdens kvalitet, inte som en tillfällig krisåtgärd när placeringen redan är nära att brytas.

I den här rapporten används begreppet förstärkt familjehemsvård som en ingång till att diskutera vad som krävs när ett familjehemsuppdrag behöver kompletteras med mer stöd, mer samordning och tätare uppföljning.

Föräldrar, syskon, nätverk och nätverksplaceringar

När ett barn placeras i familjehem förändras inte bara barnets boende. Placeringen innebär också att befintliga relationer till föräldrar, syskon och nätverk får nya villkor, samtidigt som barnet behöver etablera en vardaglig relation till familjehemmet och fortsatt kontakt med socialtjänsten under nya förutsättningar. Forskningen om föräldrars och nätverks direkta betydelse för oplanerade avbrott är inte helt entydig, men kunskapsläget visar att relationer runt barnet behöver förstås som en del av placeringens sammanhang (Tingberg, 2026). Föräldrakontakt kan vara

både en resurs och en belastning beroende på barnets situation, relationernas kvalitet, hur umgänget fungerar och vilket stöd som ges till barnet, föräldrarna och familjehemmet. Frågan kan därför inte reduceras till om barnet ska ha mycket eller lite kontakt, utan behöver bedömas utifrån barnets behov.

Stöd till barnets föräldrar bör ses som en del av arbetet runt placeringen. Tidigare FoU-arbeten i Göteborgsregionen, bland annat projektet Förälder på avstånd, har visat att många föräldrar till placerade barn behöver stöd för att kunna fungera som föräldrar på avstånd och att stödet ofta är otillräckligt (Melke, 2023). Om föräldrar inte får stöd att förstå placeringen, hantera kris eller hitta en fungerande roll kan det påverka barnet, familjehemmet och samarbetet med socialtjänsten.

Syskonrelationer och andra viktiga relationer behöver också uppmärksammas. För barn som flyttar mellan olika placeringsmiljöer kan relationell kontinuitet bidra till stabilitet. Att placeras tillsammans med syskon kan ge trygghet och kontinuitet, men behöver alltid bedömas utifrån varje barns behov, relationen mellan syskonen och familjehemmets förutsättningar. Om barnet förlorar kontakt med syskon, släktingar, tidigare familjehem, vänner eller andra viktiga vuxna kan ett avbrott innebära flera förluster samtidigt. Socialtjänstens nätverksarbete behöver därför inte bara handla om att hitta möjliga placeringsalternativ, utan också om att förstå vilka relationer barnet behöver behålla, stärka eller få stöd att avgränsa.

Nätverksplaceringar, det vill säga placeringar hos släktingar eller andra personer i barnets nätverk som barnet redan har en relation till, har en särskild betydelse i detta sammanhang. Flera kunskapsunderlag pekar på att sådana placeringar ofta framstår som mer stabila än placeringar i familjehem som barnet inte tidigare har någon relation till (Tingberg, 2026). Sådana resultat talar för att redan etablerade relationer, kontinuitet och tillhörighet kan ha betydelse för barns utveckling och placeringsstabilitet.

Samtidigt bör nätverksplaceringar inte förstås som en enkel lösning. Ett nätverkshem kan ge barnet kontinuitet, kulturell och relationell förankring och möjlighet att behålla viktiga relationer. Men nätverksplaceringar kan också rymma komplexa relationer mellan barnet, föräldern och nätverkshemmet. Om roller är otydliga, om relationer är konfliktfyllda eller om nätverkshemmet inte får tillräckligt stöd kan placeringen bli sårbar. Nätverkshem behöver därför utredas, stödjas och följas upp med samma omsorg som andra familjehem, samtidigt som deras särskilda relationella förutsättningar tas till vara.

För rapportens fortsatta analys innebär detta att nätverksplaceringar behöver uppmärksammas både som en möjlig stabilitetsresurs och som en placeringsform med särskilda stödbehov. Även när barnet placeras utanför det egna nätverket behöver socialtjänsten följa vilka relationer som är viktiga för barnet och hur de kan bidra till kontinuitet, trygghet och begriplighet.

Systematisk uppföljning i en kunskapsbaserad socialtjänst

Oplanerade avbrott är svåra att följa på ett enhetligt sätt. Det finns ingen nationell statistik som systematiskt redovisar oplanerade avbrott i familjehemsvården, och forskningen använder olika definitioner av placeringsinstabilitet, sammanbrott och

avbrott. Det gör resultat från olika studier svåra att jämföra och innebär att lokala uppföljningar behöver vara tydliga med vad som mäts, vilka placeringar som ingår och hur uppgifterna ska tolkas (Tingberg, 2026).

Frågan är också aktuell i relation till omställningen mot en mer kunskapsbaserad socialtjänst. Den nya socialtjänstlagen (SFS 2025:400) betonar bland annat förebyggande arbete, tillgänglighet, planering och att verksamheten ska bedrivas i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet. För familjehemsvården innebär detta att uppföljning av avbrott inte bara är en fråga om statistik, utan också om kvalitet: Vilka risker som kan identifieras, vilket stöd som har funnits runt barnet och familjehemmet och vad verksamheten kan lära av de placeringar som inte blev stabila.

I denna rapport används därför individbaserad systematisk uppföljning på två nivåer. Den första är kvantitativ och handlar om att beskriva omfattning och mönster, till exempel utifrån barnets ålder, placeringstid, familjehemstyp, lagrum, tidigare avbrott, registrerad orsak, initiativtagare och vad som händer efter avbrottet. Den andra är kvalitativ och handlar om att förstå hur avbrotten växte fram. Det kräver kunskap om barnets vardag, familjehemmets situation, stödets innehåll, varningssignaler, samverkan och hur barnet kom till tals.

Utgångspunkten är att dessa kompletterande kunskapskällor behöver kombineras. Statistik kan visa var mönster finns, men inte ensam förklara varför de uppstår. Kvalitativa analyser kan fördjupa förståelsen av processer, men behöver relateras till återkommande mönster i materialet. Tillsammans kan dessa källor ge ett mer användbart underlag för att utveckla arbetssätt, stärka stödet runt barnet och tidigare uppmärksamma när en placering riskerar att bli instabil.

3. Genomförande, material och analys

Detta kapitel beskriver hur projektet har genomförts, vilka material rapporten bygger på och hur materialet har analyserats. Kapitlet redogör också för de begränsningar som följer av materialets karaktär och för de etiska överväganden som gjorts i hanteringen av individnära uppgifter.

Projektet har genomförts som ett utvecklingsarbete i samverkan mellan FoU i Väst och Göteborgs Stads fyra socialförvaltningar; Centrum, Hisingen, Nordost och Sydväst. Uppdraget formulerades och diskuterades i den stadenövergripande temagruppen *Insatser före, under och efter placering* som består av enhetschefer och avdelningschefer. Där fastställdes att projektet skulle genomföras på ett utforskande och öppet sätt där förvaltningarna kunde medverka på olika vis utifrån behov och önskemål. Det innebär att material och arbetssätt har utvecklats successivt, i relation till lokala förutsättningar, tillgång till data och de frågor som framkommit under projektets gång.

Projektet som praktisknära utvecklingsarbete

Utgångspunkten för arbetet har varit Göteborgs Stads behov av att kartlägga nuläget, men också att utveckla arbetet med familjehemsplacerade barn och unga för att på sikt skapa mer hållbara placeringar. Uppdraget har därmed inte enbart handlat om att beskriva hur ofta oplanerade avbrott sker, utan också om att undersöka vad avbrotten kan säga om arbetssätt, stöd, uppföljning och möjligheter till förebyggande arbete.

I rapporten används begreppet oplanerade avbrott för placeringar som avslutas i förtid och där avslutet inte varit planerat som en del av vårdens genomförande. Begreppet motsvarar det som i tidigare sammanhang ofta har benämnts placeringssammanbrott. I denna rapport används i huvudsak oplanerade avbrott, eftersom det tydligare markerar att fokus ligger på avbrottets karaktär och på vad socialtjänsten kan lära av sådana avslut. Frågan relaterar samtidigt till det bredare begreppet instabilitet, som även kan omfatta upprepade eller planerade omplaceringar.

Den ursprungliga projektplanen angav flera möjliga kunskapskällor och arbetssätt, bland annat kunskapsöversikt, lokal statistik, läsning av barnavårdsakter, händelseanalyser av oplanerade avbrott samt workshoppar, seminarier eller fokusgrupper. Det var sedan upp till varje förvaltning att prioritera vad man ville göra och de har valt att genomföra projektet på olika sätt.

Den praktisknära ansatsen innebär att analysen inte enbart bygger på registrerade uppgifter. Professionellas erfarenheter, lokala tolkningar och gemensamma diskussioner har varit viktiga för att förstå vad materialet kan betyda för verksamheten. Projektet har därmed haft ett dubbelt fokus: att ta fram kunskap om oplanerade avbrott och att pröva former för hur uppföljning kan användas i ett mer systematiskt lärande i familjehemsvården.

Organisation och genomförande

FoU i Väst har processlett arbetet och sammanställt rapporten. Arbetet i förvaltningarna har initierats och genomförts lokalt, medan FoU i Väst har fungerat som stöd och bollplank i den mån det efterfrågats.

Utvecklingsarbetet har haft en arbetsgrupp med representanter från FoU i Väst, Göteborgs Stad och socialförvaltningarna. I arbetsgruppen har olika funktioner inom socialtjänstens arbete med familjehemsvård varit representerade, bland annat chefer, verksamhetsutvecklare och medarbetare med ansvar för barn- och familjehemsfrågor. Arbetsgruppen har fungerat som forum för planering, förankring och analys. I praktiken bedrevs arbetet både genom arbetsgruppsmöten och genom separata kontakter med socialförvaltningarna. Under arbetets gång blev det tydligt att de fyra förvaltningarna hade olika organisatoriska förutsättningar, olika pågående utvecklingsarbeten, olika tillgång till data och delvis olika behov och intresse av stöd.

Projektperioden förlängdes för att ge utrymme för fortsatt förankring, lokala sammanställningar, analysseminarier och rapportskrivning. Projektets upplägg har därför betydelse för hur resultaten ska förstås: Rapporten bygger inte på ett identiskt upplägg i alla delar av staden, utan på flera typer av material som tillsammans belyser oplanerade avbrott från olika håll.

En referensgrupp knöts till projektet för att bidra med verksamhetsnära, forskningsrelaterade och barnrättsliga perspektiv. Den bestod av representanter från Göteborgs Stad, universitetet och barnrättsorganisationer. Referensgruppen hade en rådgivande funktion och gav synpunkter på projektets inriktning, material och möjliga utvecklingsområden. Genom referensgruppen, där barnrättsorganisationen Maskrosbarn deltog, väcktes behovet av att tydligare inkludera barns och ungas egna perspektiv. Arbetet kompletterades därför med en workshop med ungdomar med egen erfarenhet av samhällsvård.

Material och datakällor

Materialet omfattar en kunskapsöversikt, statistik om registrerade oplanerade avbrott, jämförelsedata om familjehemsplaceringar, lokala fördjupningsmaterial, dokumentation från analysseminarier och en workshop med ungdomar med egen erfarenhet av samhällsvård.

Kunskapsöversikt

En av projektets första aktiviteter var att ta fram en kunskapsöversikt om risk- och framgångsfaktorer i familjehemsvård, med särskilt fokus på vad som kan orsaka oplanerade avbrott och vad som kan främja stabilitet. Översikten togs fram 2025 som ett separat underlag inom projektet och har publicerats fristående. Den har sedan uppdaterats med anledning av den utökade projekttiden (Tingberg, 2026). Kunskapsöversikten används i denna rapport som en forskningsbaserad referensram. Den har bidragit till att formulera relevanta analysfrågor och till att sätta de lokala resultaten i relation till tidigare kunskap. Alla förvaltningar har uppmuntrats att sprida och diskutera kunskapsöversikten på enhets- och teamnivå under projekttiden.

Statistik om oplanerade avbrott

Den huvudsakliga kvantitativa datakällan består av uppgifter om registrerade oplanerade avbrott i familjehemsvården. Socialförvaltningarna har sedan tidigare använt ett gemensamt Excelformulär för att dokumentera uppgifter efter varje oplanerat avbrott. I underlaget registreras bland annat uppgifter om barnet, placeringen, familjehemstyp, placeringstid, tidigare oplanerade avbrott, initiativtagare, registrerad orsak till avbrottet och vart barnet tog vägen efter avbrottet. För åren 2023–2024 har FoU i Väst fått grunddata via stadens enhet Spink³, som under denna period ansvarade för sammanställningen. För 2025 har uppgifter skickats direkt från socialförvaltningarna till FoU i Väst, eftersom Spink inte längre hade det uppdraget och det inte heller fanns någon annan enhet med ansvar för sammanställningen.

Den jämförande statistiska analysen omfattar Centrum, Sydväst och Nordost. Hisingen hade skickat in vissa uppgifter till Spink, men materialet var inte fullständigt och är därför inte jämförbart med övriga förvaltningars underlag. Hisingen har i stället tagit fram ett separat uppföljningsmaterial, som används som lokalt fördjupningsmaterial.

Jämförelsedata om familjehemsplaceringar

För att kunna sätta de oplanerade avbrotten i relation till familjehemsplaceringar generellt har projektet även tagit del av uppgifter om samtliga avslutade familjehemsplaceringar i Centrum, Nordost och Sydväst under 2023–2024. Uppgifterna har sammanställts av Enheten för stadsövergripande kunskapsstöd och utveckling i Göteborg. Motsvarande data för 2025 kunde inte erhållas. Jämförelsedata används för att undersöka om vissa grupper eller placeringsformer framstår som vanligare bland de oplanerade avbrotten än bland avslutade placeringar generellt.

Lokala fördjupningsmaterial

Utöver statistikmaterialet ingår lokala fördjupningsmaterial från socialförvaltningarna. Dessa material används för att fördjupa förståelsen av processer, varningssignaler, stödbehov och organisatoriska frågor före och i samband med oplanerade avbrott.

Socialförvaltningen Hisingen har tagit fram ett eget uppföljningsmaterial om oplanerade avbrott. Materialet innehåller uppgifter om bland annat matchning⁴, inskolning, varningssignaler, orsaker till avbrottet, aktörers perspektiv och stöd före avbrottet. Eftersom materialet skiljer sig från det sammanställda statistikmaterialet från Centrum, Nordost och Sydväst används det som ett lokalt fördjupningsmaterial snarare än som direkt jämförbar statistik. I verksamheten har uppföljningarna i enskilda ärenden använts som en utgångspunkt för ett gemensamt möte mellan barn-

³ Göteborgs Stad har en samlad organisation som arbetar med placeringar och upphandlingskompetens inom sektor individ- och familjeomsorg samt funktionshinder. Organisationen kallas Spink – samlad placerings- och inköpsfunktion.

⁴ Det vill säga processen att bedöma vilket familjehem som är lämpligt för ett visst barn.

och familjehemssekreterare. Tanken är att frågorna utgör struktur för en gemensam analys. I den här rapporten används de 11 ärendena som en sammanställning, för att titta på vilken helhetsbild som framkommer.

I Sydväst genomfördes aktläsning⁵ i två ärenden som gällde ungdomar vars långa familjehemsplaceringar hade avbrutits oplanerat. Ärendena valdes ut av förste socialsekreterare och gällde dels ett konsulentstött familjehem⁶, dels en nätverksplacering hos en släkting. Syftet med aktläsningen var att man ville få en bättre bild av varför oplanerade avbrott uppstått genom att följa dels hur olika typer av familjehem fungerat, dels hur insatser under placeringen fungerat över tid. Aktläsningen genomfördes av en utredare och en verksamhetsutvecklare under januari–februari 2026. Läsningen strukturerades med stöd av en mall som utgick från kända risk- och skyddsfaktorer. Efter aktläsningen formulerades ett antal frågor tillsammans med FoU i Väst, chefer och verksamhetsutvecklare, varav tre valdes ut som underlag för ett analysseminarium i mars 2026. Vid seminariet deltog medarbetare från familjemnsenheten, utredningsenheten för barn och familj samt enheten för barnsekreterare. Materialet används i rapporten som ett lärandeorienterat underlag för att belysa processer, bedömningar, stöd och risker i komplexa placeringar.

I Nordost har tre lokala fördjupningsmaterial tagits fram med fokus på ärenden där verksamheten identifierat risk för oplanerat avbrott, eller där avbrott redan skett. Det första materialet är en sammanställning av 32 ärenden där verksamheten hade identifierat risk för oplanerat avbrott och där utfallet senare följts upp av en förste socialsekreterare. Det andra materialet har förmedlats av en enhetschef och består av kortare sammanbrottsanalyser i löpande text av ärenden där placeringen avbrutits oplanerat under perioden juli 2023 till december 2025.

Därutöver har förste socialsekreterare och verksamhetsutvecklare prövat ett gemensamt formulär för att analysera och följa ärenden där det finns oro för oplanerat avbrott. Tre formulär togs fram där barn- och familjehemssekreterare var för sig och tillsammans skulle svara på frågor om hur barn, familjehem, föräldrar och de själva bedömde situationen, vilka åtgärder som skulle kunna initieras och hur de eventuellt fungerade. Formulären användes under projektiden i en handfull ärenden, och fokus låg framför allt på att justera själva formulären eftersom arbetssättet uppfattades som alltför tidskrävande i förhållande till vad det gav.

Sammantaget används Nordosts material i rapporten för att fördjupa förståelsen av vad som kan föregå ett avbrott, vilka varningssignaler som uppmärksammas och hur placeringars förutsättningar kan förändras över tid.

Socialförvaltningen Centrum genomförde inte något separat lokalt fördjupningsarbete inom ramen för projektet.

⁵ Det vill säga en systematisk genomgång av dokumentationen i ett ärende.

⁶ Det vill säga ett familjehem som rekryterats eller fått stöd genom en extern konsulentverksamhet, medan socialtjänsten hade kvar ansvaret för barnets vård och uppföljning.

Workshop med Maskrosbarn

Barns och ungas perspektiv har belysts genom en workshop som genomfördes med hjälp av barnrättsorganisationen Maskrosbarn. Workshopen genomfördes med tiotalet ungdomar med egen erfarenhet av samhällsvård och lika många barn- och familjehemssekreterare från de fyra förvaltningarna. Fokus låg på frågor om vad som kan bidra till stabilitet i familjehemsvården och vad som kan göra att en placering blir instabil eller avbryts. Materialet från workshopen används som ett kvalitativt erfarenhetsmaterial. Det är inte representativt för alla barn och unga i familjehemsvård, men bidrar med perspektiv som inte fångas av statistik eller ärendedokumentation.

Bearbetning och analys av materialet

Materialet har bearbetats och analyserats utifrån sin karaktär. De kvantitativa uppgifterna har analyserats och redovisas med hjälp av beskrivande statistik, medan de kvalitativa materialen har analyserats tematiskt.

Statistikmaterialet om oplanerade avbrott har sammanställts i antal och andelar. Syftet har varit att beskriva omfattning, fördelning och mönster i de registrerade avbrotten, inte att pröva statistiska samband. Uppgifterna har analyserats utifrån variabler som år, kön, ålder, lagrum, familjehemstyp, syskonplacering, placeringstid, tidigare oplanerade avbrott, initiativtagare, registrerad orsak till avbrott och vart barnet tog vägen efter avbrottet. Där jämförelsedata funnits har de oplanerade avbrotten satts i relation till samtliga avslutade familjehemsplaceringar.

De kvalitativa materialen har analyserats tematiskt. Det gäller Hisingens uppföljningsmaterial, de kortare sammanbrottsanalyserna från Nordost, Nordosts material om ärenden där det fanns oro för sammanbrott, aktläsningen i Sydväst, dokumentation från analysseminarier och materialet från workshopen med Maskrosbarn. Analysen har fokuserat på återkommande teman och processer, särskilt vad som föregick avbrotten, vilka signaler om instabilitet som kunde identifieras, vilket stöd som fanns eller efterfrågades och hur relationen mellan barnet, familjehemmet, föräldrarna och socialtjänsten framträdde.

Begränsningar

Materialet har flera begränsningar som är viktiga för hur resultaten ska tolkas. Rapporten bygger på registrerade eller lokalt identifierade oplanerade avbrott. Det går inte att veta om samtliga oplanerade avbrott under perioden har fångats i materialet, eftersom uppföljningen inte har varit organiserad på ett helt enhetligt sätt i staden och eftersom ansvaret för att sammanställa har förändrats under projektperioden. Resultaten ska därför läsas som underlag för lärande och utveckling, snarare än som en säker skattning av den faktiska omfattningen av oplanerade avbrott i Göteborg.

Jämförbarheten mellan socialförvaltningar och år är också begränsad. Den jämförande statistiska analysen omfattar Centrum, Nordost och Sydväst. Hisingens material används som lokalt fördjupningsmaterial. Jämförelsedata om samtliga avslutade familjehemsplaceringar finns endast för 2023–2024. Antalen är i flera delanalyser små, och uppgifter saknas för vissa variabler. Skillnader mellan år,

socialförvaltningar och grupper ska därför tolkas som deskriptiva mönster, inte som statistiskt säkerställda samband. Registrerade orsaker till avbrott ska inte heller förstås som fullständiga förklaringar, utan som kategoriseringar i uppföljningen.

De kvalitativa materialen är också selektiva. Hisingens uppföljningsmaterial, Nordosts arbete med ärenden där oro för oplanerade avbrott har identifierats, aktläsningen i Sydväst, analysseminarierna och workshoppen med ungdomar har olika omfattning, syfte och karaktär. De används därför inte för att ge en heltäckande bild av alla oplanerade avbrott, utan för att fördjupa förståelsen av processer, varningssignaler, stödbehov och erfarenheter som inte fångas av statistiken.

Etiska överväganden

Projektet har genomförts som ett verksamhetsnära utvecklingsarbete och inte som en forskningsstudie med etikprövning. Samtidigt rör materialet barn, familjehem, föräldrar och professionella i situationer där uppgifterna kan vara känsliga.

Hanteringen av materialet har därför präglats av försiktighet, avidentifiering och begränsad detaljredovisning. Rapporten redovisar materialet på aggregerad och avidentifierad nivå. Individnära material, såsom aktläsning, sammanbrottsanalyser och workshopmaterial, används därför med särskild försiktighet och redovisas endast på en övergripande tematisk nivå.

I workshoppen med ungdomar har det också varit viktigt att behandla deltagarnas erfarenheter som kunskapsbidrag utan att återge detaljer som kan kopplas till enskilda personer eller händelser. Barns och ungas perspektiv används därför inte som exempel på enskilda ärenden, utan som underlag för att förstå återkommande erfarenheter av stabilitet, instabilitet och stöd i samhällsvård.

4. Omfattning och övergripande mönster i statistiken

Detta kapitel redovisar övergripande statistiska mönster i de registrerade oplanerade avbrotten i familjehemsvården. Syftet är att ge en samlad bild av materialets omfattning och av vilka mönster som framträder när avbrotten analyseras i relation till bland annat familjehemsform, barnens ålder, lagrum, tidigare avbrott, placeringstid och vad som händer efter ett avbrott.

Kapitlet inleds med en kort bakgrund om familjehemsvårdens omfattning i Göteborg som helhet, utifrån Göteborgs Stads socialtjänstrapport. Den fortsatta analysen av oplanerade avbrott avgränsas däremot till Centrum, Nordost och Sydväst. Det beror på att det är dessa tre socialförvaltningar som ingår i projektets gemensamma statistikmaterial om registrerade oplanerade avbrott och i jämförelsedata om avslutade familjehemsplaceringar.

Materialen mäter olika saker. Socialtjänstrapporten redovisar barn och unga som någon gång under året varit placerade i olika former av familjehem. Projektets uppföljningsmaterial redovisar registrerade oplanerade avbrott, det vill säga avslut av placeringar. Jämförelsedata redovisar avslutade familjehemsplaceringar, oavsett om avslutet var planerat eller oplanerat. Dessa skillnader är viktiga för tolkningen, eftersom ett barn kan ha flera placeringar under en period och förekomma i mer än en familjehemsform.

I kapitlet redovisas därför både antal och andelar, men jämförelserna ska tolkas försiktigt. Statistiken visar deskriptiva mönster, inte statistiskt säkerställda skillnader eller kausala förklaringar. Uppgifter om registrerad orsak, initiativtagare och placering efter avbrott visar hur avbrotten har dokumenterats i uppföljningen och behöver läsas tillsammans med de kvalitativa analyserna i följande kapitel.

Familjehemsvårdens omfattning i Göteborg

Som bakgrund till avbrottsstatistiken ger Göteborgs Stads socialtjänstrapport (2026) en övergripande bild av hur många barn och unga som någon gång under året varit placerade i familjehem. År 2025 hade 1 341 barn och unga i Göteborg varit placerade i någon form av familjehem.

Den fortsatta analysen av oplanerade avbrott avgränsas till Centrum, Nordost och Sydväst. I dessa tre socialförvaltningar fanns under 2023–2024 sammanlagt 2 039 registreringar av barn som någon gång under året varit placerade i de familjehemsformer som ingår i avbrottsjämförelsen: familjehem i egen regi (som kommunen själv rekryterar och stödjer); konsulentstödda familjehem (som rekryteras eller får stöd genom en extern konsulentverksamhet); nätverkshem (där barnet placeras hos en släkting eller annan person i sitt nätverk); samt jourhem (som tar emot barn för tillfälliga placeringar). Flest registreringar fanns i familjehem i egen regi (878). Därefter följde jourhem (434), konsulentstödda familjehem (375) och nätverkshem (352) (Göteborgs Stad, 2026).

Uppgifterna ska inte tolkas som unika barn över hela tvåårsperioden, eftersom samma barn kan förekomma båda åren eller i mer än en familjehemsform. De ger däremot en bild av hur vanligt förekommande de aktuella familjehemsformerna var i de tre socialförvaltningarna.

Oplanerade avbrott i relation till avslutade placeringar

Under perioden 2023–2025 registrerades totalt 261 oplanerade avbrott i projektets uppföljningsmaterial från Centrum, Nordost och Sydväst. Antalet registrerade avbrott var relativt stabilt över perioden: 81 avbrott registrerades 2023, 95 avbrott 2024 och 85 avbrott 2025.

Antalet registrerade avbrott ger en bild av materialets omfattning, men säger inte i sig hur vanligt oplanerade avbrott är. För att förstå omfattningen behöver avbrotten sättas i relation till samtliga avslutade familjehemsplaceringar. Sådan jämförelsedata finns för Centrum, Nordost och Sydväst för åren 2023–2024. År 2025 ingår därför i redovisningen av registrerade oplanerade avbrott, men inte i jämförelserna med avslutade placeringar.

Under 2023–2024 avslutades 898 familjehemsplaceringar i de familjehemsformer som ingår i avbrottsjämförelsen. Av dessa avslut registrerades 176 som oplanerade avbrott. Det innebär att oplanerade avbrott motsvarade 20 procent av samtliga avslutade placeringar under perioden.

När jourhem exkluderas blir andelen högre, 28 procent. Det beror på att jourhem stod för en stor del av de avslutade placeringarna, samtidigt som jourhem har en mer tillfällig funktion och inte har registrerats på helt jämförbart sätt i alla underlag. I den fortsatta analysen redovisas jourhem därför, men tolkas separat från övriga familjehemsformer.

Skillnaderna mellan socialförvaltningarna var relativt begränsade i detta material. När jourhem ingick varierade andelen oplanerade avbrott mellan 17 och 21 procent. När jourhem exkluderas varierade andelen mellan 26 och 30 procent. Sammantaget visar jämförelsen att oplanerade avbrott utgör en återkommande del av de avslutade familjehemsplaceringarna i de tre socialförvaltningarna.

Familjehemstyp och placeringsform

Familjehemstyp är en central variabel i analysen av oplanerade avbrott. Den visar i vilken typ av placering avbrotten har registrerats, men behöver tolkas i relation till hur många placeringar som avslutats inom respektive familjehemsform. I detta avsnitt jämförs därför de registrerade oplanerade avbrotten med samtliga avslutade familjehemsplaceringar i Centrum, Nordost och Sydväst under 2023–2024.

När de oplanerade avbrotten sätts i relation till avslutade placeringar framträder skillnader mellan familjehemsformerna. Andelen oplanerade avbrott var högst i konsulentstödda familjehem, där 36 procent av de avslutade placeringarna registrerades som oplanerade avbrott. I familjehem i egen regi var motsvarande andel 31 procent. I nätverkshem var andelen betydligt lägre, 8 procent.

Jourhem behöver tolkas separat. I jourhem registrerades 6 procent av de avslutade placeringarna som oplanerade avbrott. Detta mått är svårt att jämföra direkt med

övriga familjehemsformer, eftersom jourhem har en mer tillfällig funktion och inte har registrerats på helt jämförbart sätt i alla underlag.

Tabell 1. Oplanerade avbrott som andel av samtliga avslutade placeringar efter familjehemstyp, Centrum, Nordost och Sydväst, 2023–2024

Familjehemstyp	Oplanerade avbrott	Samtliga avslutade placeringar	Andel oplanerade avbrott
Konsulentstött familjehem	63	174	36 %
Familjehem i egen regi	81	258	31 %
Nätverkshem	10	123	8 %
Jourhem	22	343	6 %
<i>Alla familjehemstyper, totalt</i>	<i>176</i>	<i>898</i>	<i>20 %</i>

Not: Tabellen avser avslutade familjehemsplaceringar under 2023–2024 i Centrum, Nordost och Sydväst. Med avslutade placeringar avses både planerade avslut och oplanerade avbrott.

Barnens kön, ålder och lagrum

För bakgrundsvariabler som kön, ålder och lagrum är jämförelsen med samtliga avslutade familjehemsplaceringar viktig. Fördelningen bland de oplanerade avbrotten säger inte i sig om en grupp är vanligare bland avbrotten än bland avslutade placeringar generellt. I detta avsnitt jämförs därför de oplanerade avbrotten med avslutade familjehemsplaceringar i stort.

Det finns ingen tydlig skillnad i könsfördelning mellan de oplanerade avbrotten och de avslutade familjehemsplaceringarna generellt. År 2024 var andelen flickor densamma bland de oplanerade avbrotten som bland samtliga avslutade familjehemsplaceringar, 53 procent. Det innebär att könsfördelningen i avbrottsmaterialet i huvudsak speglar könsfördelningen bland avslutade placeringar generellt.

Ålder visar däremot ett tydligare mönster. De oplanerade avbrotten var i högre grad koncentrerade till tonåren än vad avslutade familjehemsplaceringar generellt var. År 2024 gällde 65 procent av de oplanerade avbrotten barn och unga i åldern 13–17 år. Motsvarande andel bland samtliga avslutade familjehemsplaceringar var 47 procent. I de yngre åldrarna var mönstret det omvända. Endast 9 procent av de oplanerade avbrotten gällde barn i åldern 0–9 år, jämfört med omkring en fjärdedel av samtliga avslutade familjehemsplaceringar. Det pekar på att tonårstiden är en särskilt viktig period att uppmärksamma i arbetet med placeringars hållbarhet.

Även lagrum skiljer sig mellan de oplanerade avbrotten och avslutade placeringar generellt. Under 2023–2024 avsåg 59 procent av de oplanerade avbrotten LVU-placeringar, jämfört med 39 procent av samtliga avslutade placeringar. Mönstret såg samtidigt olika ut i socialförvaltningarna. I Centrum var andelen LVU-placeringar densamma bland oplanerade avbrott som bland samtliga avslutade placeringar. I Nordost och Sydväst var LVU däremot vanligare bland de oplanerade avbrotten än bland avslutade placeringar generellt, se tabell nedan.

Tabell 2. Andel LVU-placeringar bland oplanerade avbrott och samtliga avslutade familjehemsplaceringar, Centrum, Nordost och Sydväst, 2023–2024

Socialförvaltning	Andel LVU-placeringar av oplanerade avbrott	Andel LVU-placeringar av samtliga avslutade placeringar
Centrum	32 %	32 %
Nordost	76 %	45 %
Sydväst	54 %	35 %
<i>Totalt</i>	59 %	39 %

Not: Tabellen visar andelen LVU-placeringar inom gruppen oplanerade avbrott respektive inom gruppen samtliga avslutade familjehemsplaceringar.

Lagrummet ska inte förstås som en direkt orsak till avbrott. En LVU-placering kan spegla mer komplexa placeringsförutsättningar, till exempel högre grad av oro, konflikt eller behov av skydd. Resultatet visar därför att lagrum kan vara en viktig bakgrundsvariabel att följa, men behöver analyseras tillsammans med barnets behov, placeringens förlopp och stödet runt placeringen.

Tidigare erfarenheter av oplanerade avbrott

Uppgifter om tidigare oplanerade avbrott säger något om barnets tidigare erfarenheter av instabilitet i samhällsvården. De är därför viktiga att följa vid matchning, planering av stöd och bedömning av vad som krävs för att en placering ska bli hållbar. Uppgift om tidigare avbrott fanns för 208 av de 261 ärendena. Bland de barn där uppgift fanns hade ungefär hälften erfarenhet av ett eller flera tidigare oplanerade avbrott. Totalt 55 barn hade två eller fler tidigare avbrott, vilket motsvarar drygt en fjärdedel av de ärenden där uppgift fanns.

Tabell 3. Tidigare oplanerade avbrott bland barn där uppgift finns, 2023–2025

Tidigare oplanerade avbrott	Antal	Andel av giltiga svar
Inget tidigare avbrott	102	49 %
1 tidigare avbrott	51	25 %
2 tidigare avbrott	21	10 %
3 eller fler tidigare avbrott	34	16 %
<i>Totalt giltiga svar</i>	208	100 %

Not: Uppgift saknas i 53 ärenden. Det beror i huvudsak på att frågan om tidigare oplanerade avbrott inte ingick i Sydvästs uppföljningsunderlag under 2023–2024.

Resultatet visar att många barn i materialet redan hade erfarenhet av instabilitet i tidigare placeringar. För dessa barn kan ett nytt oplanerat avbrott innebära ytterligare ett brott i relationer, skolgång, vardag och tillit till vuxna. Tidigare avbrott framstår därför som en viktig uppgift att följa i samband med matchning, planering av stöd och bedömning av vad som krävs för att nästa placering ska bli mer hållbar.

När i placeringen sker avbrotten?

Placeringstid visar när i placeringsförloppet de oplanerade avbrotten sker. Materialet visar att oplanerade avbrott sker både tidigt och efter längre tid. Totalt 31 procent av de oplanerade avbrotten skedde under de första tre månaderna, 26 procent om man exkluderar jourhem. Samtidigt skedde 37 procent av avbrotten efter mer än ett år. Det innebär att placeringar kan bli instabila både i startskedet och efter att de pågått under längre tid.

Tabell 4. Placeringstid före oplanerat avbrott, 2023–2025

Placeringstid	Alla oplanerade avbrott	Andel	Exklusive jourhem	Andel exkl. jourhem
0–3 månader	81	31 %	59	26 %
4–6 månader	47	18 %	35	15 %
7–12 månader	36	14 %	35	15 %
13–24 månader	47	18 %	47	21 %
Mer än 24 månader	49	19 %	49	22 %

Not: Kategorin "mer än 24 månader" omfattar placeringar som pågått 25 månader eller längre.

Tabellen visar att jourhem bidrar till de korta placeringstiderna, vilket är väntat eftersom jourhem har en mer tillfällig funktion. När jourhem exkluderas minskar andelen avbrott inom de första tre månaderna från 31 till 26 procent och andelen inom sex månader från 49 till 41 procent.

Samtidigt kvarstår ett tydligt mönster av tidiga avbrott även när jourhem exkluderas. Drygt fyra av tio avbrott i övriga familjehemsformer skedde inom sex månader. Tidiga avbrott aktualiserar frågor om matchning, information, inskolning och stöd från start. Om en placering avbryts redan under de första månaderna kan det tyda på att det inte funnits en tillräckligt tydlig bild av barnets behov, familjehemmets förutsättningar eller uppdragets omfattning inför placeringen, eller att nödvändigt stöd inte har satts in tillräckligt tidigt.

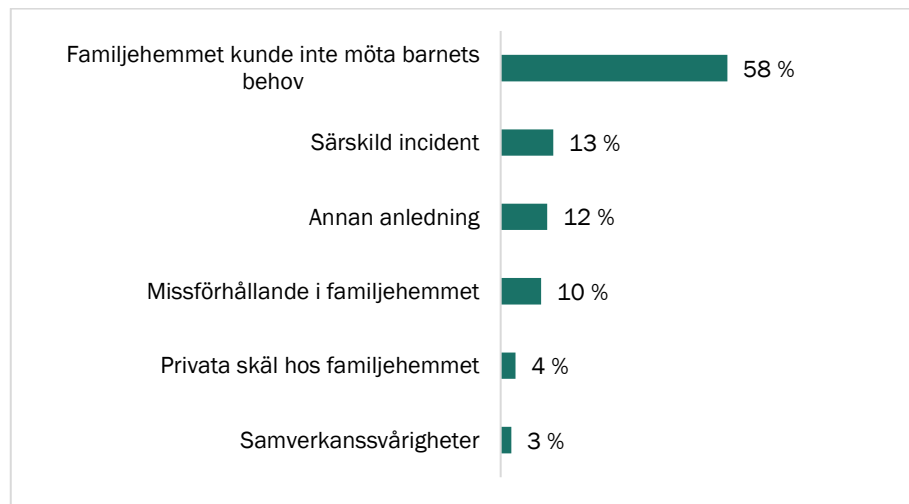
Placeringstid visar samtidigt att uppföljning inte bara är viktig i början av en placering. Även placeringar som har pågått längre kan bli instabila när barnets behov förändras, relationer påverkas eller familjehemmets förutsättningar förändras. Avbrott efter längre tid pekar därför på behovet av fortsatt uppföljning av placeringens hållbarhet, även när placeringen tidigare har fungerat.

Registrerade orsaker, initiativ och vad som händer efter avbrottet

Statistikmaterialet innehåller uppgifter om registrerad orsak till avbrottet, på vems initiativ vården avbröts och vart barnet flyttade eller gick vidare efter avbrottet. Dessa uppgifter är viktiga, men behöver tolkas med försiktighet. De visar hur avbrotten har dokumenterats i uppföljningen, inte hela den process som föregick dem. Ett avbrott kan ha föregåtts av flera samverkande faktorer även när en huvudsaklig orsak har registrerats.

Den vanligaste registrerade orsaken var att familjehemmet inte kunde möta barnets behov. Kategorin stod för 58 procent av avbrotten. Det är ett centralt resultat, men också en bred formulering. Den säger inte i sig vilka behov det handlade om, hur familjehemmet hade förberetts, vilket stöd som hade prövats eller hur relationen mellan barnet, familjehemmet och socialtjänsten såg ut. Orsaksvariabeln bör därför förstås som en första kategorisering, inte som en fullständig förklaring till varför placeringen bröts.

Diagram 1. Registrerad orsak till oplanerat avbrott, 2023–2025

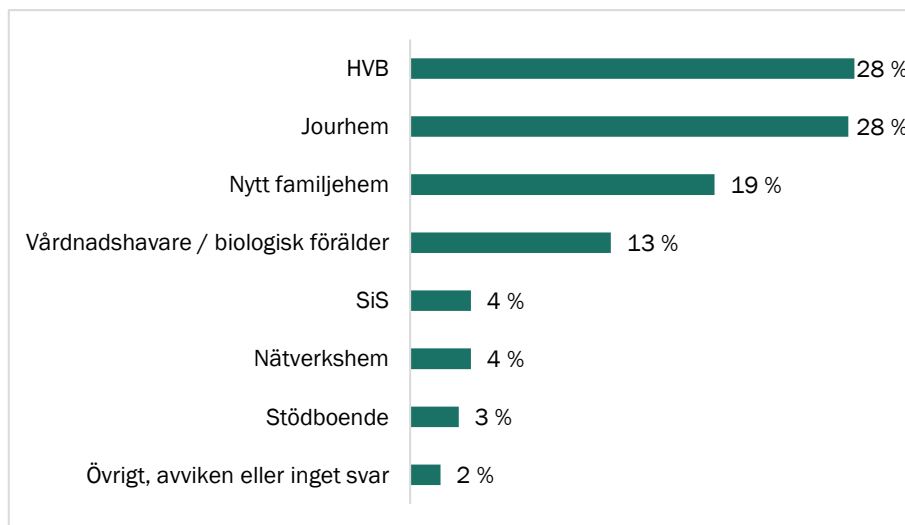
Not: Diagrammet visar den huvudsakliga orsak som registrerats i uppföljningsunderlaget. Kategorierna ska förstås som en första kategorisering av avbrottet, inte som en fullständig förklaring till varför placeringen bröts.

Även uppgiften om initiativ till avbrottet behöver tolkas försiktigt. Familjehemmet var den vanligaste registrerade initiativtagaren och stod för 46 procent av avbrotten. Socialtjänsten var registrerad som initiativtagare i 23 procent av ärendena, medan flera parter angavs i 18 procent. Barnet var registrerad initiativtagare i 11 procent av ärendena och vårdnadshavare i 1 procent.

Att familjehemmet ofta registreras som initiativtagare betyder inte att avbrottet enbart kan förstås som familjehemmets beslut. Det kan också spegla att familjehemmet till slut meddelar att uppdraget inte längre är möjligt att fullfölja, efter en längre period av belastning, konflikter eller otillräckligt stöd. På motsvarande sätt kan socialtjänstens initiativ handla om att placeringen bedöms vara olämplig eller otillräcklig utifrån barnets behov. Initiativuppgiften behöver därför förstås tillsammans med orsak, placeringstid och vad som händer efter avbrottet.

Efter ett oplanerat avbrott gick barnen vidare till flera olika typer av placeringar eller lösningar. Det vanligaste var att barnet gick vidare till HVB eller jourhem. Det innebär att många avbrott följdes av en mer institutionsnära eller tillfällig lösning. Samtidigt fortsatte en betydande del av barnen i familjehemsvård, antingen i ett nytt familjehem eller i nätverkshem. En mindre grupp återvände till vårdnadshavare eller biologisk förälder. Fördelningen visar därmed att ett avbrott inte är en slutpunkt, utan en övergång i barnets fortsatta vårdkedja.

Diagram 2. Placering eller lösning efter oplanerat avbrott, 2023–2025

Not: Diagrammet visar vilken placering eller lösning som registrerats efter det oplanerade avbrottet. Andelarna avser samtliga registrerade oplanerade avbrott (N = 261).

I uppföljningsunderlaget fanns också en fråga om familjehemsvård bedömdes vara rätt insats för barnet. I ungefär hälften av ärendena bedömdes familjehemsvård vara rätt insats, medan den i ungefär en femtedel inte bedömdes vara det. I övriga ärenden saknades svar eller så var bedömningen svår att göra. Det tyder på att många avbrott inte handlar om att familjehemsvård som sådan bedöms olämplig, utan om att den aktuella placeringen inte längre fungerade eller inte hade tillräckliga förutsättningar.

Sammanfattningsvis

Statistiken visar att oplanerade avbrott utgjorde en återkommande del av de avslutade familjehemsplaceringarna i Centrum, Nordost och Sydväst. Under 2023–2024 motsvarade de registrerade oplanerade avbrotten 20 procent av samtliga avslutade placeringar i de familjehemsformer som ingår i jämförelsen. När jourhem exkluderades var motsvarande andel 28 procent.

Skillnaderna mellan familjehemsformer var tydliga. Andelen oplanerade avbrott bland avslutade placeringar var högst i konsulentstödda familjehem och familjehem i egen regi. Nätverkshem hade en betydligt lägre andel registrerade oplanerade avbrott. Jourhem behöver tolkas separat, eftersom de har en mer tillfällig funktion och inte har registrerats på helt jämförbart sätt i alla underlag.

Flera bakgrundsmönster är viktiga att ta med till den fortsatta analysen. Oplanerade avbrott var vanligare i tonåren än bland yngre barn, och LVU-placeringar var vanligare bland oplanerade avbrott än bland avslutade placeringar generellt. Många barn hade också tidigare erfarenhet av oplanerade avbrott. Samtidigt visar placeringstiden att avbrott kan ske både tidigt och efter längre tid. Placeringars hållbarhet behöver därför följas både i startskedet och under placeringens fortsatta gång.

De registrerade orsakerna och uppgifterna om initiativ visar hur avbrotten har dokumenterats, men ger inte hela förståelsen av varför de sker. Den vanligaste registrerade orsaken var att familjehemmet eller familjen inte kunde möta barnets

behov, och familjehemmet var ofta registrerat som initiativtagare. Dessa uppgifter behöver förstås som första kategoriseringar av avbrottet, inte som fullständiga förklaringar.

Kapitlet ger därmed en övergripande bild av omfattning och statistiska mönster. Det visar samtidigt att statistiken behöver kompletteras med mer processnära analys. Frågor om utredning, matchning, stöd, barnets delaktighet, familjehemmets förutsättningar, samverkan och socialtjänstens agerande när oro uppstår analyseras därför vidare i nästa kapitel.

5. Lokala analyser av oplanerade avbrott som process

För att förstå vad de statistiska mönstren betyder i praktiken behövs en mer processnära analys. Detta kapitel följer placeringsförloppet från matchning och inskolning till vardagsarbete, stöd, varningssignaler och kritiska förändringsskeden. Fokus ligger på hur placeringar blir mer eller mindre hållbara över tid och vilka förutsättningar som behöver finnas runt barnet, familjehemmet och socialtjänsten.

Kapitlet bygger på flera kompletterande material från projektet: aktläsningar och analysseminarium i Sydväst, uppföljningsmaterial och seminariediskussioner på Hisingen samt lokala material från Nordost om ärenden där det funnits oro för oplanerade avbrott eller där avbrott redan skett. Materialen skiljer sig åt i omfattning och karaktär och används därför inte för att bedöma hur vanliga olika förlopp är, utan för att förstå processer, risksituationer och stabiliserande faktorer i arbetet runt placeringarna.

Socialtjänsten följer upp vården för varje placerat barn inom ramen för individuppföljningen. Där kan det finnas viktig kunskap om barnets situation, placeringsens utveckling, stödbehov och varningssignaler. Samtidigt är denna information inte alltid strukturerad så att den kan sammanställas och användas i systematisk uppföljning. De lokala analyserna i detta kapitel belyser därför hur kunskap från enskilda placeringar kan bidra till ett mer samlat lärande om stabilitet och oplanerade avbrott.

Inför placering: matchning, information och realistiska förväntningar

I Hisingens seminariediskussioner beskrivs placerade barns behov ofta som komplexa. Det kan handla om funktionsnedsättningar, normbrytande beteende, psykisk ohälsa, skolsvårigheter, svårigheter att knyta an till nya vuxna eller traumatiska upplevelser. Samtidigt betonas att familjehem ofta är vanliga familjer som tar på sig ett mycket krävande uppdrag. En återkommande fråga är därför om familjehemmen får tillräcklig och tillräckligt nyanserad information för att kunna förstå vad uppdraget innebär. Syftet är att skapa realistiska förväntningar och ge familjehemmet möjlighet att förstå barnets beteenden som uttryck för erfarenheter, behov och svårigheter. En viktig del av förberedelserna är också att tydliggöra vilket stöd som kan behövas för barnet, familjehemmet och föräldrarna.

Matchningen handlar därmed inte bara om att hitta ett hem som formellt kan ta emot barnet. Den handlar också om att bedöma om familjehemmet kan möta just detta barns behov, om familjehemmet kan ta emot stöd, hur uppdraget påverkar övriga familjemedlemmar och hur kontakten med föräldrar och nätverk kan komma att fungera. I flera material framkommer att risker ibland kan synas redan i utrednings- eller matchningsfasen. Det kan gälla familjehemmets belastning, tidigare

erfarenheter, inställning till barnets föräldrar, biologiska barns situation eller svårigheter att förstå uppdragets omfattning.

Sydvästs aktläsningar och seminarium tillför ytterligare en dimension genom att rikta uppmärksamheten mot hur barnets nätverk utforskas inför och under placering. Seminariedeltagarna beskrev att nätverk ofta utforskas tidigt, men också att arbetet kan behöva återkomma under utredningstiden och inte stanna vid de mest uppenbara relationerna. Detta är särskilt viktigt när placeringen sker i barnets biologiska nätverk. Då behöver relationerna inom nätverket förstås mer fördjupat, eftersom en placering hos släktingar både kan ge kontinuitet och skapa nya sårbarheter om relationerna är konfliktfyllda eller rollerna oklara. Aktläsningen påminner också om att barnet kan sakna en nära relation till den släkting som får ansvaret.

Matchning bör därför förstås som en bred analys av barnets situation. Den behöver omfatta barnets behov, familjehemmets förutsättningar, relationer till föräldrar och nätverk, barnets egen inställning och det stöd som krävs för att placeringen ska bli hållbar. Om dessa frågor inte blir tillräckligt belysta före placeringen riskerar de att återkomma senare som varningssignaler, konflikter eller bristande tillit mellan barnet, familjehemmet och socialtjänsten.

Placeringens start: inskolning och stöd från början

Placeringens inledning framstår i materialen som ett särskilt kritiskt skede. Det gäller både vid nya placeringar och vid omplacering efter sammanbrott. I Hisingens material lyfts behovet av tydligare planering, gemensam inskolning och bättre användning av befintliga rutiner eller checklistor. Deltagarna betonar att inskolningen inte bara är en praktisk övergång från ett hem till ett annat. Den är också en fas där barnet, familjehemmet, föräldrarna och socialtjänsten börjar forma sina roller.

När inskolningen fungerar kan den ge barnet möjlighet att förstå vad som händer, möta det nya familjehemmet gradvis och få stöd i att hantera separationen från tidigare miljöer. Den kan också ge familjehemmet en bättre förståelse för barnets behov och för vad barnet bär med sig. Socialsekreterare, barnsekreterare och familjehemssekreterare behöver vara involverade. Socialsekreteraren eller barnsekreteraren behöver bära barnets och föräldrarnas röst och behov, medan familjehemssekreteraren behöver stödja familjehemmet i att förstå uppdraget. I Hisingens seminariediskussioner lyftes att en bra inskolningsplan kan behöva tas fram i samverkan med flera berörda parter. Det kan handla om att sammankalla exempelvis föräldrar, familjehem, jourhem eller andra personer som har viktig kunskap om barnet.

Vid omplacering efter ett oplanerat avbrott blir detta särskilt viktigt. Ett tidigare familjehem kan ha brustit som placeringsmiljö, men ändå vara en del av barnets historia. Barnet kan behöva hjälp att förstå vad som hänt och att förhålla sig till tidigare relationer. En ny placering behöver därför inte bara planeras framåt, utan också ta hand om det som barnet lämnar. Om detta inte görs riskerar tidigare avbrott att följa med in i den nya placeringen som oro, misstro eller obearbetade erfarenheter.

Flera material pekar också på att stödet behöver finnas från början, inte först när svårigheterna blivit akuta. I Hisingens diskussioner efterfrågas stöd som kan aktiveras tidigt och som riktas både till barnet och familjehemmet. Det kan handla om handledning, familjebehandlande insatser, psykologisk kompetens, traumamedvetet förhållningssätt, avlastning eller samverkan med skola, BUP, habilitering och funktionsstöd. Poängen är inte att alla placeringar behöver samma stöd, utan att stödbehovet behöver bedömas tidigt och följas upp systematiskt.

Placeringens start kan därmed ses som ett tillfälle att bygga hållbarhet. Det handlar om att skapa en gemensam förståelse av uppdraget, tydliggöra ansvar, ge barnet möjlighet att komma till tals och se till att stödet runt placeringen är tillräckligt konkret. När starten präglas av bristande information, otydliga roller eller otillräckligt stöd kan svårigheterna i stället byggas in i placeringen från början.

Placeringens hållbarhet i vardagen

Efter den första placeringstiden förskjuts frågan från om placeringen kan inledas till om den kan hålla i vardagen. Nordosts material om ärenden där det fanns oro för oplanerat avbrott är viktigt i detta avseende, eftersom det omfattar placeringar med liknande typer av svårigheter men olika utfall. I vissa ärenden ledde oron till avbrott eller omplacering. I andra kunde placeringen fortsätta trots mycket stora svårigheter.

Ett tydligt mönster är att barnets behov inte ensamt förklarar om en placering håller eller bryts. I materialet finns barn med omfattande psykisk ohälsa, skolproblematik, normbrytande beteende, funktionsnedsättning eller andra stora stödbehov där placeringen ändå kunde fortsätta. Samtidigt finns ärenden med liknande belastning där placeringen bröts. I materialet framträder familjehemmets förutsättningar, relationen mellan barnet och familjehemmet, socialtjänstens insyn och det stöd som finns runt placeringen som betydelsefulla för hur placeringen utvecklas.

I placeringar som kunde fortsätta beskrevs familjehemmen ofta som engagerade, uthålliga och mottagliga för stöd. Det fanns också ofta en tät kontakt med socialtjänsten, samspel mellan barnsekreterare och familjehemssekreterare, avlastning eller annan förstärkning och samverkan med andra aktörer. Materialet visar därmed att placeringar kan vara mycket ansträngda och ändå hållbara, om svårigheterna delas, förstås och möts med stöd som får praktisk betydelse i vardagen.

I ärenden där placeringen bröts framträdde oftare en mer samlad riskbild. Barnet kunde ha omfattande behov samtidigt som familjehemmet hade svårt att förstå eller möta barnet, visade minskat engagemang, drog sig undan kontakt eller inte tog emot stöd. I vissa ärenden fanns också oro för brister i familjehemmet, exempelvis bristande omsorg, våld, alkoholproblematik eller att barnet själv uttryckte att hen inte trivdes eller ville flytta.

Nordosts sammanbrottsanalyser visar också att familjehemmets hållbarhet behöver förstås som en fråga om hela familjesystemet. Det är inte bara de vuxna familjehemsföräldrarnas vilja och kompetens som har betydelse. Placeringen påverkar hela hushållet: biologiska barn, parrelationer, vardagslogistik, återhämtning och känslan av trygghet i hemmet. I vissa ärenden tycks oplanerade avbrott ha föregåtts av att belastningen blivit för stor för familjen som helhet, eller av att familjehemmets biologiska barn påverkats negativt.

Detta visar att uppföljningen under placeringen behöver omfatta mer än barnets utveckling och familjehemsföräldrarnas beskrivning av situationen. Socialtjänsten behöver också följa hur placeringen påverkar familjehemmets vardag, övriga barn, relationer och möjlighet att fortsätta vara känslomässigt tillgängligt för barnet. Även långvariga placeringar behöver följas på detta sätt. Att en placering har fungerat under flera år innebär inte att den automatiskt är hållbar över tid. Barnets utveckling, tonårsinträde, förändrad skolgång, nya riskmiljöer eller förändringar i familjehemmets livssituation kan successivt förändra förutsättningarna.

Barnets röst, föräldrar och nätverk under placeringen

Placeringsens hållbarhet formas också av hur väl socialtjänsten får kunskap om barnets egen situation. Hisingens material visar att medarbetarna själva uttrycker osäkerhet kring om de vet tillräckligt om barnets syn på sin placering. Kontakten med barnet beskrivs som beroende av tid, kontinuitet och relation. När barnsekreterare byts ut eller när arbetssituationen är pressad blir det svårare att bygga den tillit som krävs för att barnet ska kunna berätta om sådant som är svårt.

Barnets röst behöver därför förstås som en del av det löpande stabilitetsarbetet, inte som något som enbart hör till formella uppföljningar. I Hisingens material lyfts betydelsen av mindre formella kontaktformer: att barnsekreteraren kan ringa utan särskild agenda, träffa barnet genom aktiviteter, ta en promenad eller på annat sätt möta barnet i sammanhang där samtalet inte bara styrs av genomförandeplaner och uppföljningsfrågor. Det handlar inte om att ersätta strukturerad uppföljning, utan om att skapa fler vägar till kunskap om hur barnet faktiskt har det.

Även andra personer runt barnet kan vara viktiga kunskapskällor. Skola, fritidsledare, släktingar, och andra viktiga vuxna kan ibland se förändringar som barnet själv inte uttrycker direkt. Det gäller särskilt yngre barn eller barn som av olika skäl har svårt att berätta om sin situation. Om socialtjänsten främst får information från familjehemmet eller föräldrarna riskerar barnets egen erfarenhet att filtreras genom vuxnas tolkningar.

Även Nordosts arbete med gemensamma formulär för analys av placeringar där det fanns oro visar både möjligheten och svårigheten i att samla flera perspektiv. Formulären innehöll frågor om hur barn, familjehem, föräldrar och socialtjänst såg på situationen. I det begränsade material som hann prövas under projektperioden varierade det dock hur tydligt de olika parternas egna perspektiv framkom. Det pekar på att strukturerade frågor kan vara ett stöd, men att de behöver kombineras med arbetssätt som faktiskt fångar barnets, familjehemmets och föräldrarnas egna beskrivningar av situationen.

I både Hisingens seminariediskussioner och workshopen med Maskrosbarn aktualiserades geografisk närhet som en förutsättning för kontakt och delaktighet. När barnet bor nära socialtjänst, skola, familjehem och ursprungsfamilj kan det bli lättare att följa barnets vardag och upprätthålla viktiga relationer. Samtidigt behöver närhet alltid vägas mot barnets behov av skydd, trygghet och fungerande omsorg.

Sydvästs material visar samtidigt att socialtjänstens arbete med barnets nätverk behöver följas genom hela placeringen och inte bara i början. I aktläsningarna framstod dokumentationen om familj och nätverk som begränsad och utspridd. Det blev därför svårt att se vilka relationer barnet hade, vilka som var viktiga och hur

socialtjänsten arbetade för att bevara eller utveckla dem. I analysseminariet lyftes behovet av att återkomma till nätverksfrågan över tid, till exempel genom att utforska fler relationer än de mest uppenbara, använda nätverkskarta, värna syskonrelationer och lyssna mer på familjens egna idéer om vilka som kan stödja barnet.

Föräldrarnas roll är en annan återkommande fråga. Sydvästs aktläsningar väckte frågor om hur föräldrar stöttas inför, under och efter en placering, och om stödet blir tillräckligt individanpassat. I seminariet betonades att barnet fortfarande är föräldrarnas barn, även när barnet är placerat. Det tredelade föräldraskapet kräver därför aktivt arbete: att föräldrar får information om barnets vardag, stöd i umgängen, hjälp att förstå sin roll och möjlighet att bidra på sätt som är möjliga och trygga för barnet.

När relationen mellan föräldrar och familjehem blir problematisk kan detta påverka placeringens hållbarhet. I Sydvästs reflektioner kring aktläsningen beskrivs hur barnet kunde hamna i en lojalitetskonflikt mellan familjehemmet och en förälder, särskilt i samband med frågor om umgänge. I Hisingens seminariediskussioner lyftes också att barns kontakt med föräldrar kan vara viktig men samtidigt svår att avgränsa, inte minst när telefonkontakt gör gränserna mer otydliga. Sådana frågor behöver därför ses som en del av den relationella miljö som placeringen ska fungera inom.

När placeringen börjar bli instabil

I flera material framkommer att varningssignaler ofta finns innan en placering avbryts. De kan komma från barnet, familjehemmet, föräldrar, skola, BUP eller andra aktörer. De kan också uppstå i relationerna mellan dessa parter. En viktig slutsats är att varningssignaler inte bör förstås enbart som tecken på att barnet är svårt att placera. De behöver förstås som signaler om att placeringens samlade förutsättningar behöver analyseras.

Barnets signaler kan vara tydliga, till exempel att barnet säger att hen inte trivs eller vill flytta. De kan också vara mer indirekta: förändrat mående, skolsvårigheter, utbrott, tillbakadragande, motstånd, normbrytande beteende eller kontakt med riskmiljöer. Familjehemmets signaler kan handla om stress, trötthet, frustration, minskad ork, sviktande engagemang eller att svårigheterna allt oftare beskrivs som barnets fel. Ibland är signalerna subtila. Det kan handla om en stämning i hemmet, att familjehemmet börjar avboka möten, att samarbetet blir svårare eller att familjehemmet uttrycker oro för hur placeringen påverkar de biologiska barnen.

Varningssignaler kan också finnas på systemnivå. Bristande samordning mellan barnsekreterare och familjehemssekreterare, otydlig ansvarsfördelning, handlägggarbyten, svårigheter i kontakten med skola, BUP, habilitering eller funktionsstöd kan öka belastningen på placeringen. I Hisingens material framkommer att när andra aktörer inte fungerar som de ska kan familjehemmet få bära ett ansvar som blir större än det var förberett på.

Deltagarna i Hisingen formulerar också vikten av att oron inte bara ska registreras, utan omsättas i en konkret analys av vad som behöver stärkas. Vad beror oron på? Vad behöver barnet? Vad behöver familjehemmet? Hur påverkas övriga barn i familjehemmet? Vilka aktörer behöver kopplas in? Vem ansvarar för nästa steg? När ska situationen följas upp?

När oro uppstår framstår samarbete mellan barnsekreterare och familjehemssekreterare som centralt. Båda funktionerna har olika ingångar till placeringen och ser delvis olika saker. Barnsekreteraren behöver hålla fast vid barnets behov och röst, medan familjehemssekreteraren behöver förstå och stödja familjehemmets situation. När dessa perspektiv analyseras tillsammans ökar möjligheten att se placeringens helhet och agera tidigare.

Stöd som får betydelse i vardagen

Materialen visar att stöd ofta finns i ärenden där det har funnits oro för oplanerade avbrott, men att stödet kan ha olika karaktär och funktion. Det kan vara direkt riktat till barnet, till exempel genom barnsamtal, stöd i skolan eller kontakter med BUP. Det kan också vara riktat till familjehemmet, genom handledning, avlastning eller familjebehandlande insatser. Därtill finns stöd som handlar om samordning och relationer runt placeringen, exempelvis SIP, nätverksmöten, kontaktperson, kontaktfamilj eller stöd till fritidsaktiviteter. Sammantaget visar materialen att stöd kan behöva verka på flera nivåer samtidigt: runt barnet, i familjehemmet och i nätverket omkring placeringen.

Samtidigt visar materialet att frågan inte bara är om stöd fanns, utan om stödet kom i rätt tid, var tillräckligt konkret och kunde användas i vardagen. I placeringar som kunde fortsätta tycks stödet oftare ha omsatts i praktisk förändring. Familjehemmet var fortsatt känslomässigt engagerat i barnet och kunde ta emot handledning eller avlastning. Socialtjänsten hade insyn i situationen och stödet kunde kopplas till konkreta problem, exempelvis konflikter i vardagen, skolsvårigheter, barnets mående, återhämtning för familjehemmet eller behov av samordning med andra aktörer.

I placeringar som bröts framträder oftare att stödet inte fick tillräckligt genomslag. Det kan bero på att stödet kom för sent, att familjehemmet redan var för belastat, att stödet inte motsvarade behoven eller att familjehemmet inte kunde använda det i vardagen. Det kan också handla om att insatserna riktades till barnet, medan familjehemmet saknade tillräckligt stöd för att förstå och hantera barnets behov.

Hisingens uppföljning visar varför stödfrågan behöver analyseras brett. I flera ärenden uppgav familjehemmen att de fått tillräckligt stöd, samtidigt som den vanligaste registrerade huvudorsaken till oplanerat avbrott var att familjehemmet hade svårt att hantera barnets behov. Det väcker frågor om vad stödet bestod av, vem det riktades till och om det förändrade situationen i praktiken. Hisingens material visar också att medarbetarna efterfrågar mer praktiskt användbart stöd, tydligare strukturer för vad som ska göras när en placering börjar bli instabil och bättre organisatoriska förutsättningar för att arbeta mer metodiskt.

När stöd inte leder till förändring behöver även detta betraktas som en signal. Om familjehemmet inte kan använda stödet, om barnet fortsatt inte upplever trygghet eller om samverkan runt barnet inte fungerar, behöver socialtjänsten bedöma om stödet ska förstärkas, förändras eller om placeringens förutsättningar behöver omprövas.

Kritiska förändringsskeden

Även efter en fungerande start och en längre period av stabilitet kan placeringens förutsättningar förändras. Både statistiken och de lokala analyserna visar att oplanerade avbrott kan inträffa i relativt nya placeringar och i placeringar som pågått under längre tid. Stabilitet behöver därför följas över tid, även när placeringen tidigare har fungerat väl.

Tonårsinträde framstår som ett särskilt kritiskt skede. Barnets behov kan förändras, konflikter kan öka, kontakten med riskmiljöer kan bli mer aktuell och frågor om identitet, tillhörighet och relationer kan bli mer laddade. Även skolsvårigheter, psykisk ohälsa eller funktionsnedsättningar kan få nya uttryck när barnet blir äldre. Familjehem som tidigare har hanterat situationen kan då behöva annat eller mer stöd.

Förändringar i familjehemmets egen situation kan också påverka placeringens hållbarhet. Det kan handla om sjukdom, separation, arbetsbelastning, förändringar för biologiska barn eller att uppdraget successivt blivit mycket krävande för familjehemmet. Sådana förändringar behöver följas upp även när placeringen tidigare fungerat väl.

Övergångar efter sammanbrott eller omplacering är ytterligare ett kritiskt skede. Där behöver socialtjänsten både säkra den nya placeringen och hjälpa barnet att förstå och hantera det som hänt. Om flytten främst hanteras praktiskt finns en risk att barnets erfarenheter, relationer och förluster hamnar i skymundan och följer med in i nästa placering.

Uppföljning och gemensam analys i det löpande arbetet

Ett återkommande resultat i materialen är behovet av uppföljning som är användbar i det praktiska arbetet. Hisingens seminarium visar att medarbetarna efterfrågar fortsatt kartläggning, tydligare definitioner, fler uppföljningsvariabler och regelbunden återkoppling. De vill bland annat kunna följa barnets kontakter med LSS/funktionsstöd, stöd från andra instanser, antal handläggarebyten, familjehemmets stödbehov, insatser runt barnet och socialsekreterares möjligheter att arbeta aktivt i ärendet.

Detta pekar på att uppföljning behöver omfatta mer än övergripande statistik. Statistik kan visa hur ofta avbrott sker och vilka orsaker som registreras, men den fångar inte alltid de processer som föregår ett sammanbrott. För att uppföljningen ska bidra till lärande behöver den kunna synliggöra tidiga signaler, förändrade behov, stödets innehåll, samverkan och hur barnets egen röst har tagits tillvara.

Uppföljningen behöver också vara gemensam. Barnsekreterare, familjehemssekreterare, utredare, familjehemskonsulenter, Skolfam och andra aktörer kan alla ha delar av bilden. När dessa perspektiv förs samman kan barnets skolsvårigheter, familjehemmets stress, förälderns oro och brister i samverkan analyseras som delar av samma helhet. Då blir det lättare att förstå om placeringen håller på att bli instabil och vad som behöver göras.

Allt detta kräver organisatoriska förutsättningar. I flera material framkommer att medarbetarna har kunskap om vad som skulle behöva göras, men att tid, resurser,

personalomsättning, administrativa krav och brist på gemensamma forum begränsar möjligheten att arbeta förebyggande. Hållbara placeringar kräver strukturer som gör det möjligt att följa barnet, stödja familjehemmet, samordna aktörer och agera innan oron blivit akut.

Sammanfattningsvis

De lokala analyserna visar sammantaget att oplanerade avbrott behöver förstås som processer snarare än som enskilda händelser. Innan ett avbrott finns ofta en längre utveckling där barnets behov, familjehemmets förutsättningar, stödets utformning, barnets delaktighet, relationer till föräldrar och nätverk samt samverkan mellan aktörer påverkar placeringens hållbarhet.

En slutsats är att barnets behov och svårigheter sällan ensamt förklarar varför en placering bryts. Barn med omfattande behov kan bo kvar när familjehemmet har förutsättningar att förstå och möta barnet, när stödet är konkret och användbart och när socialtjänsten har tillräcklig insyn för att kunna agera i tid. Omvänt kan liknande behov leda till oplanerat avbrott när familjehemmet blir för belastat, relationerna försvagas, stöd kommer för sent eller olika delar av systemet runt barnet brister i samordning.

Kapitlet visar därmed att de statistiska mönstren från föregående kapitel behöver förstås genom placeringarnas konkreta förlopp. De lokala analyserna pekar på att oplanerade avbrott ofta föregås av en process där placeringens samlade förutsättningar inte varit tillräckliga från början eller förändrats över tid, så att placeringen inte längre är stabil, begriplig och trygg.

6. Barns och ungdomars perspektiv på stabilitet och avbrott

Detta kapitel belyser barns och ungdomars perspektiv på stabilitet och oplanerade avbrott. Kapitlet bygger i första hand på en workshop med ungdomar med egen erfarenhet av samhällsvård. Workshopen genomfördes med hjälp av organisationen Maskrosbarn. I workshopen reflekterade ungdomar och socialsekreterare över vad som kan bidra till stabila familjehemsplaceringar och vad som kan göra att placeringar blir instabila eller avbryts.

Materialet ska inte förstås som representativt för alla barn och unga i familjehemsvård. Det ger däremot en viktig erfarenhetsbaserad bild av vad stabilitet kan betyda i barnets vardag. Där statistik visar att en placering har avbrutits och dokumentation ofta beskriver vuxnas bedömningar, synliggör workshopen hur placeringen kan upplevas av barnet: om barnet känner sig lyssnat på, inkluderat, tryggt och förstått.

Kapitlet används inte för att förklara enskilda avbrott. Det visar i stället vilka dimensioner av stabilitet som blir synliga när frågan betraktas från barnets vardag: trygghet, tillhörighet, relationer, delaktighet, begriplighet och stöd när något förändras.

Kapitlet kompletterar de föregående resultatkapitlen. Statistikmaterialet visar mönster i de registrerade avbrotten och processkapitlet visar hur oro och varningssignaler kan utvecklas över tid. Barns och ungdomars perspektiv tillför kunskap om hur placeringen känns och förstås av den som är placerad.

Att bli lyssnad på och tagen på allvar

Ett genomgående tema i workshopen var att barn och unga behöver bli lyssnade på tidigare och mer konkret. Ungdomarna beskrev att barn ibland har kontakt med socialtjänsten utan att de upplever sig verkligen delaktiga. Kontakt i sig är alltså inte detsamma som att barnet känner sig sett, förstått eller taget på allvar.

Det ungdomarna lyfte handlade inte bara om formell delaktighet, utan om hur samtalen faktiskt genomförs. Barn kan behöva hjälp att formulera det som är svårt, särskilt när det handlar om känslor av otrygghet, hemlängtan, missnöje eller oro för att placeringen inte fungerar. Om frågorna blir för allmänna finns risk att barnet svarar kort eller anpassar sig till vad det tror att vuxna vill höra.

Ungdomarnas resonemang pekar därför på behovet av mer konkreta frågor om vardagen. Det kan handla om hur barnet har det i familjehemmet, hur regler fungerar, om barnet känner sig välkommet, hur kontakten med familjehemmet ser ut, om barnet har vad det behöver i fråga om mat, kläder och pengar, hur skolan fungerar och om barnet vågar säga ifrån.

Ungdomarna beskrev också en rädsla för att berätta hur de egentligen mår. Det kan handla om att inte vilja vara till besvär, att vara rädd för att familjehemmet inte ska

orka eller att inte lita på att vuxna kommer att göra något bra av det barnet berättar. Detta är viktigt i relation till oplanerade avbrott. Om barnet inte vågar eller kan berätta hur placeringen fungerar kan socialtjänsten missa tidiga tecken på instabilitet.

Barnets perspektiv behöver därför fångas återkommande och på flera sätt. Det kan handla om enskilda samtal, men också om mer kravlösa kontakter där barnet får möjlighet att bygga förtroende över tid. Det avgörande är inte bara att barnet får frågan, utan att barnet märker att det som sägs tas om hand och leder till återkoppling eller förändring när det behövs.

Emotionell trygghet och vardaglig tillhörighet

Ungdomarna återkom ofta till emotionella behov. De beskrev betydelsen av att känna sig trygg, omtyckt och välkommen i familjehemmet. Det handlade inte bara om att ha en plats att bo på, utan om att känna att man får vara där på riktigt och att familjehemmet vill att man ska trivas.

Flera exempel handlade om små vardagliga handlingar som kan få stor betydelse. Att fråga vad barnet tycker om innan man handlar, att bjuda med barnet på utflykter, att visa att barnet är välkommet vid högtider eller att signalera att barnet duger som det är kan bidra till en känsla av tillhörighet. Sådana handlingar kan vara enkla, men de kan visa barnet att det inte bara är placerat i ett hem, utan också räknas som en del av familjens vardag.

På motsvarande sätt beskrev ungdomarna att vardagliga signaler kan bidra till en känsla av att vara fel, till besvär eller att inte vara den person familjehemmet hade förväntat sig. Det kan handla om att inte bli inkluderad, att känna sig jämförd med biologiska barn, att regler upplevs som hårda eller att familjehemmet inte visar tillräckligt intresse för barnets behov och önskemål.

Detta visar att stabilitet i familjehemsvården inte kan reduceras till att placeringen fortsätter. För barnet kan stabilitet handla om vardaglig tillhörighet: att få känna sig självklar, välkommen och betydelsefull. Om denna tillhörighet saknas kan barnet bo kvar i familjehemmet men ändå uppleva placeringen som otrygg eller bräcklig.

Barns behov får inte bli en överraskning

Ett annat tema i workshoppen var att placerade barn och unga ofta har särskilda stödbehov som familjehem och socialtjänst behöver vara förberedda på. Ungdomarna lyfte bland annat psykisk ohälsa, skadligt bruk och beroende, hemlängtan, ambivalens och svårigheter att hantera de belastningar som placeringar och omplaceringar kan innebära.

De menade att det inte borde komma som en överraskning att placerade barn kan ha det svårt. Samtidigt beskrev de att barn ibland möts av förväntningar om att fungera som "vanliga barn" eller jämförs med familjehemmets biologiska barn. Sådana jämförelser kan förstärka känslan av att vara annorlunda eller misslyckad, särskilt när barnet redan bär med sig erfarenheter av separationer, oro eller tidigare placeringar.

Detta är viktigt för förståelsen av oplanerade avbrott. När barnets behov inte är tillräckligt kända, förstådda eller accepterade från början kan svårigheter i vardagen

snabbt tolkas som att barnet inte passar in, att uppdraget är för svårt eller att placeringen inte fungerar. Ungdomarnas perspektiv visar därför betydelsen av realistisk information, förberedelse och stöd till familjehemmet redan från start.

Samtidigt behöver stödet inte bara riktas till familjehemmet. Barnet behöver också stöd att hantera de känslor och krav som placeringen innebär. Det kan handla om att förstå varför placeringen sker, att få hjälp med hemlängtan och lojalitetskonflikter, att få stöd i skolan och att ha vuxna som kan hjälpa barnet att uttrycka hur det har det utan att barnet behöver bära ansvaret för situationen själv.

Bristande omsorg och vardagskonflikter

Ungdomarna tog också upp missförhållanden, vantrivsel och bristande omsorg som möjliga orsaker till att placeringar blir instabila eller avbryts. Några exempel handlade om allvarliga situationer som våld, medan andra var mer vardagsnära, exempelvis brist på trygghet, engagemang, mat, pengar, kläder eller att familjehemmet inte hade tillräckligt med tid för barnet.

Det framkom också att hårda regler och ett ensidigt fokus på barnets beteende kan skapa konflikter och vantrivsel. För barnet kan detta innebära att placeringen känns kontrollerande snarare än trygg. Om barnet samtidigt inte upplever att socialtjänsten lyssnar eller förstår situationen kan det bli svårt att fånga upp problemen innan de leder till ett avbrott.

Detta visar att barns signaler behöver tas på allvar även när de handlar om sådant som kan framstå som vardagliga konflikter. Frågor om mat, kläder, pengar, regler, tid och engagemang kan vara uttryck för djupare frågor om omsorg, värdighet och tillhörighet. De behöver därför ingå i socialtjänstens uppföljning av hur placeringen fungerar.

Samtidigt behöver barns berättelser om bristande omsorg hanteras varsamt och systematiskt. Det handlar både om att skydda barnet och om att förstå vad som faktiskt händer i familjehemmet. Om barnet uttrycker vantrivsel, rädsla eller upplevelser av bristande omsorg behöver socialtjänsten kunna agera utan att barnet själv får bära ansvaret för att driva frågan vidare.

Flytt, omplacering och behov av begriplighet

Ungdomarnas resonemang synliggör att placeringar och omplaceringar kan innebära stor känslomässig belastning. Att flytta till eller från ett familjehem handlar inte bara om ett byte av boende. Det kan också innebära förändrade relationer, ny vardag, ny skola, nya regler och en ny osäkerhet om vad som ska hända framåt.

I relation till oplanerade avbrott innebär detta att övergångar behöver följas särskilt noga. Även när en omplacering är nödvändig eller bättre för barnet behöver barnet få hjälp att förstå varför flytten sker och vad som kommer att hända. Barnet kan också behöva stöd att hantera hemlängtan, ambivalens och känslor av att inte ha lyckats i placeringen.

Detta pekar på betydelsen av stöd före, under och efter ett avbrott. Barnet behöver begriplig information, möjlighet att ställa frågor och stöd att uttrycka sina egna tankar om situationen. När det är lämpligt och tryggt kan barnet också behöva hjälp att behålla kontakt med viktiga personer från tidigare placeringar.

I relation till rapportens övriga resultat innebär detta att frågan om vart barnet tar vägen efter ett avbrott inte bara är en placeringsuppgift. Den handlar också om barnets fortsatta stabilitet. Ett avbrott kan följas av en bättre lösning, men det kan också innebära ytterligare tillfällighet och nya uppbrott. Barnets upplevelse av övergången behöver därför vara en del av uppföljningen efter avbrottet.

Socialtjänstens roll i att göra barnets vardag synlig

Ungdomarnas perspektiv visar att socialtjänsten har en central roll i att göra barnets vardag synlig. Familjehemmet kan beskriva sin bild, föräldrar kan beskriva sin och skolan eller andra aktörer kan bidra med ytterligare perspektiv. Men barnets egen upplevelse behöver fångas direkt och återkommande.

I projektet framkom samtidigt att barnets perspektiv inte alltid fångas systematiskt. I Hisingens uppföljning av elva ärenden hade barnsekreterarna betydligt färre kontakter med barnen än familjehemssekreterarna hade med familjehemmen under det halvår som föregick avbrottet. Det fanns också oftare uppgifter om familjehemmets och föräldrarnas upplevelser än om barnets upplevelse av stöd under placeringen. Det pekar på en risk att barnets perspektiv blir svagare än vuxnas i uppföljningen av oplanerade avbrott.

Att göra barnets vardag synlig kräver tid, kontinuitet och relation. Om barnet möter många olika handläggare, om samtalen blir för formella eller om kontakten främst sker när något redan har blivit problematiskt, blir det svårare att bygga det förtroende som krävs för att barnet ska kunna berätta. Socialtjänsten behöver därför följa barnet på ett sätt som inte enbart är kopplat till dokumentation eller formella uppföljningstillfällen.

Barnets vardag behöver också följas konkret. Det handlar om frågor som socialtjänsten har ansvar att följa i uppföljningen av placerade barn, till exempel hur barnet har det i familjehemmet, skolgång, fritid, hälsa, syskon, föräldrakontakt, vänner och barnets möjlighet att påverka sin situation. Om stabilitet förstås brett behöver socialtjänsten också följa de delar av barnets liv där stabilitet kan stärkas eller försvagas.

Detta har betydelse för arbetet med att förebygga oplanerade avbrott. Barn kan uppfatta förändringar i trygghet, relationer eller vardag innan vuxna runt barnet har en gemensam bild av situationen. Om barnets perspektiv fångas tidigt kan socialtjänsten få bättre möjlighet att förstå när en placering börjar bli instabil och vilket stöd som behövs.

Vad barnperspektivet tillför förståelsen av oplanerade avbrott

Barns och ungas perspektiv tillför flera viktiga dimensioner till förståelsen av oplanerade avbrott. För det första visar materialet att stabilitet inte bara handlar om att en placering består. En placering kan fortsätta utan att barnet känner sig tryggt, lyssnat på eller inkluderat. Omvänt kan en omplacering ibland vara nödvändig, men ändå innebära osäkerhet och belastning för barnet.

För det andra visar materialet att barns behov inte alltid framträder på sätt som vuxna lätt kan tolka. Barn kan visa oro, vantrivsel eller otrygghet genom beteende,

tystnad, motstånd eller konflikt. Om dessa uttryck tolkas enbart som problem hos barnet riskerar vuxna att missa vad barnet försöker förmedla om sin situation.

För det tredje visar materialet att familjehemmets vardagliga bemötande har stor betydelse. Att känna sig välkommen, efterfrågad och inkluderad kan bidra till trygghet och tillhörighet. Att känna sig som en börda, som gäst eller som någon som inte passar in kan i stället förstärka instabilitet.

För det fjärde visar materialet att socialtjänstens kontakt med barnet behöver vara både relationell och konkret. Barn behöver vuxna som ställer tydliga frågor, följer upp svaren och visar att det barnet berättar får betydelse. Delaktighet handlar därför inte bara om att barnet får komma till tals, utan om att barnets perspektiv faktiskt används i bedömningar, stöd och planering.

Sammantaget visar barnperspektivet att oplanerade avbrott behöver förstås utifrån barnets hela vardag. För att förebygga instabilitet räcker det inte att följa placeringens formella status eller vuxnas bedömningar av hur placeringen fungerar. Socialtjänsten behöver också följa om barnet känner trygghet, tillhörighet och begriplighet, och om barnet har möjlighet att påverka sin situation innan en placering blivit ohållbar.

7. Diskussion och slutsatser

Rapportens resultat visar att oplanerade avbrott behöver förstås som mer än enskilda avslutade placeringar. De kan ge kunskap om hur placeringars stabilitet utvecklas över tid och vilka förutsättningar som kan stärka eller försvaga den. Statistikmaterialet visar omfattning och mönster, de lokala analyserna synliggör hur placeringar blir mer eller mindre hållbara över tid, och ungdomarnas perspektiv visar vad stabilitet och avbrott kan betyda i barnets vardag.

Diskussionen i detta kapitel tar fasta på vad resultaten sammantaget betyder och diskuterar hur socialtjänsten kan upptäcka instabilitet och agera tidigare, samtidigt som oplanerade avbrott används som underlag för lärande och utveckling. Det handlar inte om att alla avbrott alltid kan eller bör förhindras. I vissa situationer kan en omplacering vara nödvändig för barnets trygghet eller utveckling. Samtidigt bör varje avbrott ge kunskap om vad som föregick avslutet och vad som behöver stärkas framåt eftersom en flytt i sig är belastande för ett barn eller en ungdom.

Oplanerade avbrott behöver förstås som processer

Ett övergripande resultat är att oplanerade avbrott inte bör förstås enbart som avslutade placeringar. De kan också ge kunskap om hur placeringars stabilitet utvecklas över tid och vad som händer när förutsättningarna förändras. Ett avbrott är en viktig händelse i barnets liv, men också ett tillfälle för verksamheten att undersöka vad som föregick avslutet och vad som finns att lära inför barnets fortsatta vård och verksamhetens fortsatta arbete.

Statistiken visar att oplanerade avbrott utgör en återkommande del av familjehemsvården i de tre socialförvaltningar som kunnat jämföras. Flera mönster framträder. Avbrott är vanligare i tonåren än bland yngre barn, och hälften av barnen hade varit med om tidigare oplanerade avbrott. Placeringstiden visar samtidigt att avbrott kan ske både tidigt och efter längre tid, även i placeringar som tidigare kan ha framstått som etablerade. Ett annat viktigt mönster är att nätverksplaceringar i materialet hade en lägre andel oplanerade avbrott än familjehem i egen regi och konsulentstödda familjehem. Skillnaden behöver tolkas försiktigt, men väcker frågor om relationell kontinuitet och om hur nätverksplaceringar används och stöds.

De statistiska mönstren visar vilka frågor som behöver uppmärksammas, men förklarar inte varför en enskild placering bryts. Tidigare forskning visar att oplanerade avbrott sällan kan förklaras av en enskild faktor. Barnets behov och tidigare erfarenheter, familjehemmets förutsättningar, relationer till föräldrar och nätverk, stödets utformning och socialtjänstens uppföljning behöver förstås tillsammans (Tingberg, 2026). Rapportens material ger en liknande bild.

De processnära analyserna visar att oplanerade avbrott ofta utvecklas gradvis och behöver förstås i relation till hela placeringsförloppet. Förutsättningarna för en placering formas redan vid utredning, matchning och placeringens start och kan förändras under hela placeringstiden. När barnet blir äldre, behoven förändras, relationer utvecklas eller familjehemmets situation förändras kan också balansen

mellan barnets behov och vad placeringen förmår bära förändras. Instabilitet kan märkas i barnets mående och vardag, i en ökad belastning i familjehemmet, i svårigheter i relationerna runt barnet eller i brister i stöd och samordning. Om socialtjänsten inte har tillräcklig insyn eller om information från olika håll inte förs samman kan sådana svårigheter bli kvar eller förstärkas. Snarare än att söka en enskild förklaring till avbrottet behöver analysen därför följa hur olika svårigheter och förändringar har utvecklats och påverkat varandra över tid.

Att förstå oplanerade avbrott som processer förskjuter därmed fokus från vad som hände vid själva avslutet till vad som föregick det. Det innebär att analysen behöver följa hur placeringens förutsättningar utvecklats och förändrats över tid.

Fånga upp signaler och agera tidigare

Ett mer proaktivt arbete innebär att uppmärksamma förändringar och tecken på instabilitet innan situationen blivit akut. Signaler kan komma från barnet, familjehemmet, föräldrarna, skolan, hälso- och sjukvården eller andra aktörer. De kan handla om förändringar i barnets mående eller vardag, ökad belastning i familjehemmet, svårigheter i relationerna runt barnet eller brister i stöd och samordning. Enskilda signaler behöver inte betyda att en placering är på väg att brytas, men återkommande eller samverkande tecken behöver tas på allvar.

När oro uppstår behöver information från olika håll läggas samman och omsättas i en konkret analys. Vad har förändrats? Hur beskriver barnet, familjehemmet och föräldrarna situationen? Vad behöver barnet och vad behöver familjehemmet för att placeringen ska vara hållbar? Hur påverkas övriga barn och relationer i familjehemmet? Vilka andra aktörer behöver bidra? Analysen behöver leda vidare till vad som ska göras, vem som ansvarar och när situationen ska följas upp.

Utredare, barnsekreterare och familjehemssekreterare har olika ingångar till placeringen och kan se olika delar av situationen. När deras kunskap förs samman med barnets, föräldrarnas och familjehemmets perspektiv ökar möjligheten att förstå vad oron består i och vad som behöver förändras. Barnets egen bild är särskilt viktig. Tecken på otrygghet, vantrivsel eller förändrade behov framkommer inte alltid genom vuxnas beskrivningar och kan kräva kontinuerlig och förtroendefull kontakt med barnet.

När stöd eller andra åtgärder sätts in behöver socialtjänsten följa om det faktiskt förbättrar situationen. Det kan handla om barnets vardag och mående, familjehemmets belastning och förmåga att möta barnet, relationerna runt placeringen eller hur samverkan fungerar. Om situationen inte förbättras behöver analysen och stödet omprövas. På så sätt blir uppföljningen ett sätt att agera på instabilitet medan placeringen fortfarande går att påverka.

Barnets, föräldrarnas och familjehemmets perspektiv behöver tas till vara

Ett mer proaktivt arbete behöver bygga på fler perspektiv än socialtjänstens. Barnets, familjehemmets och föräldrarnas bilder av placeringen och avbrottet kan skilja sig åt, men alla behövs för att analysen ska bli tillräckligt tillförlitlig. Det gäller både i den

löpande individuppföljningen och i efterföljande analyser av placeringar som blivit instabila eller avbrutits.

Barns och ungas perspektiv tillför kunskap som inte kan ersättas av vuxnas bedömningar. I projektets workshop beskrev ungdomarna att kontakt med socialtjänsten inte i sig innebär delaktighet. För att barnet ska kunna berätta hur placeringen faktiskt fungerar behöver kontakten bygga på förtroende, konkreta frågor och återkoppling. Ungdomarna betonade också vardaglig tillhörighet: att känna sig trygg, omtyckt, välkommen och inkluderad i familjehemmet.

Projektets material visar samtidigt att barnets perspektiv inte alltid fångas upp systematiskt när placeringar blir instabila. Hisingens och Nordosts uppföljning och ungdomarnas perspektiv pekar på att barnets egen bild riskerar att bli mindre synlig än vuxnas bedömningar. Barnets perspektiv behövs i alla skeden av en placering. När en placering börjar bli instabil behöver barnet få möjlighet att beskriva vad som fungerar, vad som inte fungerar och vad barnet själv tror skulle behövas. Efter ett avbrott behöver barnet få begriplig information, möjlighet att ställa frågor och stöd att förstå vad som hänt. Det är inte bara en fråga om delaktighet, utan också om att minska risken för att tidigare avbrott följer med in i nästa placering som misstro, oro eller obearbetade erfarenheter.

Även familjehemmets perspektiv behöver inhämtas systematiskt. Familjehemmet kan beskriva hur uppdraget förändrats, vilket stöd som varit användbart, vad som inte fungerat och vilka belastningar som funnits i vardagen. Detta är särskilt viktigt när familjehemmet har registrerats som initiativtagare till avbrottet. Att familjehemmet initierar ett avbrott betyder inte att orsaken enbart ligger hos familjehemmet. Det kan också spegla att familjehemmet till slut inte längre bedömer placeringen som möjlig att fullfölja.

Föräldrarnas perspektiv behöver också få större betydelse i analysen. För att förstå ett avbrott behöver socialtjänsten inte bara veta hur umgänge och kontakt varit organiserade, utan också hur föräldrarna själva har förstått placeringen, stödet och avbrottet. Föräldrar kan ha viktig kunskap om barnets historia, relationer, reaktioner och behov, även när barnet inte kan bo hos dem. Deras förmåga att utöva sitt föräldraskap kan också behöva omvärderas över tid. Samtidigt framträder föräldrarna mycket sällan som initiativtagare till avbrottet. Det betyder inte att föräldrakontakt saknar betydelse för placeringens förutsättningar. Relationer mellan barnet, föräldrarna och familjehemmet kan vara komplexa och ibland konfliktfyllda. Men materialet talar för att föräldrars roll behöver analyseras mer nyanserat än som en generell riskfaktor – utan också som en möjlig resurs.

Detta ligger i linje med tidigare forskning och kunskapsunderlag, där föräldrars roll beskrivs som både komplex och betydelsefull. Föräldrakontakt kan bidra till oro eller konflikt, men också till kontinuitet och stabilitet när föräldrar får stöd att förstå placeringen och samarbeta med familjehemmet (Tingberg, 2026). Det talar för att föräldrar, när det är möjligt och tryggt för barnet, också kan vara en kunskapskälla och en del av arbetet med relationell kontinuitet.

Nätverk och relationell kontinuitet behöver uppmärksammas över tid

Ett viktigt statistiskt mönster i rapporten är att nätverkshem hade en låg andel oplanerade avbrott i relation till samtliga avslutade placeringar. I de tre socialförvaltningar som kunde jämföras var 8 procent av de avslutade nätverksplaceringarna registrerade som oplanerade avbrott, jämfört med 31 procent i familjehem i egen regi och 36 procent i konsulentstödda familjehem. Resultatet behöver tolkas försiktigt. Det går inte utifrån materialet att avgöra om skillnaden beror på nätverksplaceringen i sig, på vilka barn som placeras i nätverk, på placeringarnas längd, på lokala arbetssätt eller på andra faktorer. Resultatet väcker därför frågor om vilka förutsättningar i nätverksplaceringar som kan ha betydelse för stabilitet och behöver följas vidare av socialförvaltningarna.

Mönstret ligger i linje med tidigare forskning och kunskapsunderlag som visar att nätverksplaceringar kan bidra till kontinuitet, relationell förankring och stabilitet (Tingberg, 2026). Även nationella utredningar lyfter nätverksplaceringar och relationell kontinuitet som viktiga frågor i utvecklingen av samhällsvården (Socialdepartementet, 2026; SOU 2023:66).

Det är också viktigt att undersöka hur barnets nätverk utforskas och hur nätverkets möjliga betydelse bedöms. En svensk studie av informella nätverk i barnavårdsutredningar visar att nätverkets roll kan vara svår att omsätta från policy till praktik, och att det därför behövs mer systematiska arbetssätt för hur nätverk identifieras, beskrivs och involveras i utredningar (Wissö et al., 2026). Detta ligger nära rapportens lokala material, där nätverksfrågan återkommer både i relation till matchning och till barnets kontinuitet under placeringen.

Nätverksplaceringar kan ge barnet kontinuitet, tillhörighet och relationell förankring, men bör inte förstås som en enkel lösning. Relationer mellan barnet, föräldrarna och nätverkshemmet kan vara komplexa. Roller kan vara otydliga, förväntningar kan skilja sig åt och konflikter kan följa med in i placeringen. Därför behöver nätverkshem utredas, stödjas och följas upp med samma omsorg som andra familjehem, samtidigt som deras särskilda relationella förutsättningar tas till vara.

Nätverksarbete är samtidigt bredare än nätverksplaceringar. Även när barnet placeras i ett familjehem utanför det egna nätverket behöver socialtjänsten återkommande följa vilka relationer som är viktiga för barnet. Det kan handla om föräldrar, syskon, släktingar, tidigare familjehem, vänner eller andra viktiga vuxna. Vid avbrott och omplaceringar riskerar barnet att förlora flera sammanhang samtidigt. Om socialtjänsten inte har en aktuell bild av barnets relationer blir det svårare att bedöma vilka relationer som behöver bevaras, stärkas eller avgränsas.

Geografiska avstånd har också betydelse för relationell kontinuitet. Projektets material pekar på att geografisk närhet kan underlätta kontakt med föräldrar, syskon, skola och socialtjänst. Placeringar långt från barnets tidigare miljö kan vara nödvändiga, men avståndet behöver då vägas in i planeringen av kontakt, skolgång, viktiga relationer och socialtjänstens uppföljning.

Stöd behöver vara konkret, samordnat och följas upp utifrån om det gör skillnad

Rapportens resultat visar att stöd till barn och familjehem inte bör förstås som ett tillägg till placeringen, utan som en del av vårdens kvalitet. Familjehemmet är barnets vardagsmiljö, men familjehemmet verkar inte ensamt. När barn har omfattande eller föränderliga behov behöver socialtjänsten och andra aktörer bidra till att uppdraget blir möjligt att genomföra.

Detta ligger nära den aktuella diskussionen om förstärkt familjehemsvård. Begreppet används här inte som en särskild vårdform, utan som ett sätt att förstå vad som krävs när ett familjehemsuppdrag behöver kompletteras med mer stöd, samordning och tätare uppföljning. SBU:s översikt visar att förstärkning kan omfatta flera typer av insatser, bland annat föräldraskapsstödsprogram, skol- och inlärningsinsatser, behandlingsfamiljsmodeller och insatser med fokus på barns och ungas psykosociala situation. Socialstyrelsens kartläggning av förstärkt familjehemsvård pekar samtidigt på behovet av tydliga roller, kompetens, samordning och uppföljning (SBU, 2026; Socialstyrelsen, 2026c).

Även forskning om familjehemmens erfarenheter betonar betydelsen av ett tillgängligt, kontinuerligt och anpassat stöd under hela uppdraget. Utbildning, handledning, praktiskt stöd, flexibilitet och tydlig kommunikation med socialtjänsten är exempel på sådant som kan ha betydelse (Tingberg, 2026).

Rapportens material visar samtidigt att det inte räcker att fråga om stöd har erbjudits. I ärenden där det funnits oro för oplanerat avbrott förekom stöd både i placeringar som kunde fortsätta och i placeringar som bröts. Det avgörande verkar därför vara om stödet kom i rätt tid, svarade mot rätt behov, riktades till rätt mottagare eller del av placeringen, kunde tas emot och fick praktisk betydelse i vardagen. En iakttagelse från en av de lokala uppföljningarna var att familjehemmen i de flesta ärenden uppgav att de fått tillräckligt stöd. Det pekar på behovet av att skilja mellan olika stödbehov: stöd till familjehemmet, stöd till barnet, stöd till relationerna runt placeringen och stöd till samverkan mellan aktörer.

Socialtjänsten behöver följa om stödet faktiskt förändrar något i barnets vardag, familjehemmets förståelse av barnet, belastningen i familjehemmet, relationen mellan barnet och familjehemmet eller samverkan runt placeringen. När stöd inte gör skillnad behöver det förstås som en signal i sig. Det kan handla om att stödet inte svarar mot rätt problem, att det kommer för sent, att familjehemmet redan har tappat ork eller förtroende, att barnet inte upplever sig tryggt eller att flera aktörer inte arbetar mot samma mål. I sådana situationer behöver socialtjänsten inte bara lägga till fler insatser, utan ompröva analysen av placeringens samlade förutsättningar. Det kräver arbetssätt där det finns utrymme att stanna upp, pröva om den tidigare förståelsen fortfarande håller och justera stödet innan placeringen blivit ohållbar.

För kommunerna innebär detta att vissa skeden och situationer bör leda till förstärkt individuppföljning. Det gäller både i början av en placering och när barnets behov, familjehemmets förutsättningar eller relationerna runt barnet förändras på ett sätt som kan påverka stabiliteten. Tonårstiden framstår som ett särskilt viktigt skede, eftersom rapportens statistik visar att oplanerade avbrott är vanligare i tonåren än

bland yngre barn. Tidigare forskning pekar också på högre ålder som en riskfaktor för placeringsinstabilitet (Tingberg, 2026). Stöd i tonårsplaceringar behöver därför planeras proaktivt och kunna omfatta både familjehemmets förutsättningar att möta förändrade behov och ungdomens egen situation. Det kan handla om skola, psykisk hälsa, relationer, föräldrakontakt, fritid, nätverk och vägen mot ökad självständighet.

Sådana skeden bör inte hanteras som enskilda händelser, utan kopplas till tydliga arbetssätt, ansvar och uppföljning. Frågan är inte bara om mer stöd ska erbjudas, utan vilket stöd som behövs, vem det ska riktas till och hur socialtjänsten följer om stödet faktiskt förbättrar situationen.

Systematisk uppföljning kräver både statistik och processnära analys

För att erfarenheter från enskilda placeringar ska bidra till utveckling av familjehemsvården behöver de kunna följas och analyseras på verksamhetsnivå. I projektet har det funnits ett gemensamt underlag för registrering av oplanerade avbrott, men uppföljningen har inte varit organiserad och sammanställd på ett helt enhetligt sätt i staden. Det har försvårat möjligheten att följa utvecklingen över tid och använda resultaten i ett gemensamt lärande.

Det avgörande är inte att all lokal uppföljning ser likadan ut, utan att vissa centrala uppgifter definieras och registreras på ett tillräckligt enhetligt sätt. Det behövs också ett tydligt ansvar för kvalitetssäkring, sammanställning och analys. Då blir det möjligt att följa återkommande mönster, exempelvis när i placeringen avbrott sker, vilka åldersgrupper och placeringsformer som berörs, hur vanligt det är med tidigare avbrott och vad som händer efter ett avbrott. Återkommande uppföljning kan också visa om mönster förändras över tid och om nya arbetssätt tycks få genomslag.

Statistiken kan däremot inte förklara varför mönstren uppstår. Registrerade orsaker och initiativtagare ger viktig information, men fångar inte hela processen före ett avbrott. När den registrerade orsaken exempelvis är att familjehemmet inte kunde möta barnets behov behöver analysen gå vidare: Vilka behov handlade det om, hur hade situationen utvecklats, vilket stöd hade prövats och hur fungerade relationer, samverkan och placeringens övriga förutsättningar?

Här fyller processnära analyser en viktig funktion. Aktläsningar, analyser av oplanerade avbrott, lokala uppföljningar, analysseminarier och barns och andra berördas perspektiv kan bidra till att förstå hur instabilitet utvecklas och varför liknande situationer kan få olika utfall. Statistik och processnära analys behöver därför användas tillsammans: Statistiken kan synliggöra mönster och frågor som behöver undersökas närmare, medan den processnära analysen kan fördjupa förståelsen av vad som ligger bakom dem.

För att uppföljningen ska leda till utveckling behöver resultaten återföras till verksamheten och diskuteras återkommande. Det kräver ett långsiktigt ansvar för hela kedjan – från registrering och kvalitetssäkring till analys, återföring och fortsatt utvecklingsarbete. När detta blir en del av det ordinarie kvalitetsarbetet kan kunskapen om oplanerade avbrott användas mer systematiskt för att utveckla familjehemsvården.

Organisatoriska förutsättningar för ett mer proaktivt arbete

Rapportens utvecklingsområden kan inte lösas av enskilda handläggare var för sig. Ett mer proaktivt arbete kräver organisatoriska förutsättningar som gör det möjligt att upptäcka oro tidigt, analysera information gemensamt och omsätta uppföljning i stöd. Även om samtliga förvaltningar menade att de jobbat aktivt med frågan under lång tid, saknades en gemensam bild av hur och vad som åstadkommits.

Det handlar framför allt om tid, ansvar och gemensamma arbetssätt. Barnsekreterare och familjehemssekreterare behöver kunna analysera oro tillsammans, inte bara när situationen redan är akut. Även andra aktörer runt barnet kan behöva involveras beroende på ärendets behov. Det centrala är inte att samla fler aktörer i sig, utan att skapa forum där information kan läggas ihop, ansvar fördelas och stöd omsätts i gemensam handling.

Detta blir särskilt viktigt i ärenden där barnet har omfattande eller sammansatta behov. Rapporten visar att barnets behov inte räcker som ensam förklaring till avbrott. Samma typ av behov kan få olika betydelse beroende på familjehemmets förutsättningar, stödets innehåll, socialtjänstens uppföljning och samverkan med andra aktörer. Ett mer proaktivt arbete behöver därför rikta uppmärksamheten mot placeringens samlade förutsättningar: vad barnet behöver, vad familjehemmet kan bära, vilket stöd som krävs och hur olika aktörer behöver bidra. För kommunerna innebär detta att utvecklingsarbetet behöver hållas samman. Uppföljning av oplanerade avbrott bör kopplas till frågor om kompetens, intern samverkan, stöd till familjehem, barns delaktighet, nätverksarbete och samverkan med skola och vård. Om frågorna hanteras var för sig finns risk att viktiga samband försvinner.

Samlade slutsatser för fortsatt arbete

Rapportens samlade resultat visar att arbetet med oplanerade avbrott behöver bli mer proaktivt, konkret och långsiktigt. Det handlar både om att upptäcka och agera på instabilitet i den enskilda placeringen och om att använda erfarenheter från flera placeringar för lärande och utveckling på verksamhetsnivå.

För Göteborgs Stads fortsatta arbete framträder sju medskick som särskilt viktiga.

1. Följ oplanerade avbrott som processer

Oplanerade avbrott behöver förstås i relation till hela placeringsförloppet. När ett avbrott sker behöver analysen därför gå längre än till den registrerade orsaken och synliggöra hur placeringen utvecklades, vilka förändringar som föregick avbrottet och hur placeringens olika förutsättningar påverkade varandra över tid. Det ger kunskap både för planeringen av barnets fortsatta vård och för utvecklingen av familjehemsvården.

2. Fånga upp signaler, konkretisera oron och agera tidigt

Ett mer proaktivt arbete kräver att förändringar och tecken på instabilitet uppmärksammas innan situationen blivit akut. När oro uppstår behöver information från olika håll läggas samman och konkretiseras: Vad har förändrats, vilka behov finns hos barnet och familjehemmet och vad behöver göras? Barnets behov behöver förstås i relation till placeringens samlade förutsättningar, inte som en fristående

förklaring till att en placering blir instabil. Analysen behöver leda till tydliga åtgärder, ansvar och uppföljning.

3. Gör barnets röst synlig och för samman flera perspektiv

Barnets egen bild av placeringen kan inte ersättas av vuxnas bedömningar. Socialtjänsten behöver därför ha tillräcklig och kontinuerlig kontakt med barnet för att barnet ska kunna berätta om sin vardag, sina relationer, sin oro och vad som skulle behöva förändras. Samtidigt behöver barnets, föräldrarnas och familjehemmets perspektiv vara synliga och föras samman med socialtjänstens bedömning. Perspektiven kan skilja sig åt, men tillsammans ger de bättre förutsättningar att förstå vad oron består i och vad som behöver förändras.

4. Ta vara på nätverk och relationell kontinuitet

Nätverkshem hade i rapportens material en lägre andel registrerade oplanerade avbrott än familjehem i egen regi och konsulentstödda familjehem. Skillnaden kan inte förklaras av materialet, men motiverar fortsatt uppmärksamhet på nätverksplaceringars förutsättningar. För Göteborgs Stads fortsatta arbete är det därför viktigt att följa hur nätverk utforskas, under vilka förutsättningar nätverksplaceringar blir möjliga, vilka hinder som finns, vilket stöd nätverkshemmen får, hur barnen har det och hur placeringarna fungerar över tid. Nätverksarbete är samtidigt bredare än själva placeringsformen. Under hela placeringen behöver socialtjänsten följa vilka relationer och sammanhang som är viktiga för barnet, till exempel relationer till föräldrar, syskon, släktingar och andra viktiga personer, och vilka som behöver bevaras, stärkas eller avgränsas. Vid en omplacering behöver särskild uppmärksamhet riktas mot hur viktiga relationer och sammanhang kan upprätthållas.

5. Anpassa stöd och åtgärder efter behov – och följ upp om de gör skillnad

När tecken på instabilitet uppmärksammas behöver socialtjänsten tillsammans med barnet, familjehemmet och andra berörda konkretisera vad som behöver förändras och vilket stöd eller vilka andra åtgärder som behövs. Stödet kan behöva riktas till barnet, familjehemmet, relationerna runt placeringen eller så krävs samverkan med skola, vård och andra aktörer. Det behöver komma i rätt tid och följas upp utifrån om situationen faktiskt förbättras i vardagen. Om stödet inte leder till förändring behöver det ses som en signal om att stödet eller analysen av placeringens samlade förutsättningar behöver omprövas.

6. Kombinera statistik med processnära analys i den systematiska uppföljningen

För att följa utvecklingen över tid behövs gemensamma och tillräckligt enhetliga uppgifter om oplanerade avbrott. Statistiken kan synliggöra omfattning, förändringar och återkommande mönster, men den kan inte ensam förklara hur och varför avbrott utvecklas. Den behöver därför kombineras med processnära analyser, exempelvis aktläsningar, analyser av oplanerade avbrott, lokala uppföljningar och berördas perspektiv. När olika kunskapskällor används tillsammans kan uppföljningen ge bättre underlag för både lärande och förändring i praktiken.

7. Skapa långsiktigt ansvar och organisatoriska förutsättningar för ett mer proaktivt arbete

Ett mer proaktivt arbete kan inte bygga på enskilda handläggares initiativ. Det kräver tydligt ansvar, tid för gemensam analys och former där utredare, barnsekreterare, familjehemssekreterare och andra berörda kan lägga samman information, fördela ansvar och komma överens om nästa steg. Det behövs också ett långsiktigt ansvar för hur uppgifter om oplanerade avbrott samlas in, kvalitetssäkras, analyseras och återförs till verksamheten. För att kunskapen ska få betydelse behöver arbetet vara en del av det ordinarie kvalitetsarbetet och hållas samman över tid.

Arbetet med oplanerade avbrott och placeringsstabilitet är ett område som behöver fortsätta utvecklas och följas över tid. Förhoppningen är att resultaten och erfarenheterna från detta utvecklingsarbete kan bidra till fortsatt lärande i Göteborgs Stad och samtidigt vara användbara för andra kommuner som vill stärka familjehemsvårdens stabilitet och kvalitet.

Referenser

Göteborgs Stad. (2026). *Socialtjänstrapport 2026: Individ- och familjeomsorgen i Göteborgs Stad*. Göteborgs Stad.

Hammersjö, A., & Melke, A. (2023). *Räcker det med ett familjehem? Undersökning av vilket stöd unga i familjehem får, vill ha och behöver*. Göteborgsregionen, FoU i Väst.

Melke, A. (2023). *Förälder på avstånd: Om socialtjänstens stöd till föräldrar med barn i familjehem*. Göteborgsregionen, FoU i Väst.

SBU. (2026). *Interventioner för att förstärka familjehemsvården: En systematisk översikt och utvärdering av hälsorelaterade, sociala och hälsoekonomiska aspekter* (SBU Utvärderar 408). Statens beredning för medicinsk och social utvärdering.

Socialdepartementet. (2026). *Samling runt barnet: En likvärdig och kvalitativ vård inom den sociala barn- och ungdomsvården* (Ds 2026:5). Regeringskansliet.

Socialstyrelsen. (2021). *Att lyssna på barn i familjehem: En nationell brukarundersökning om familjehemsplacerade barns upplevelser av vården*. Socialstyrelsen.

Socialstyrelsen. (2023). *Instabilitet bland barn och unga placerade i heldygnsvård enligt SoL och LVU*. Socialstyrelsen.

Socialstyrelsen. (2025a). *Ett hem att växa i: Familjehemmets bok. Grundutbildning för jour- och familjehem*. Socialstyrelsen.

Socialstyrelsen. (2025b). *Psykisk ohälsa hos barn och unga placerade i samhällsvård: En kartläggning med fokus på barn och unga födda 2002–2016 och placerade under 2022*. Socialstyrelsen.

Socialstyrelsen. (2025c). *Statistik om socialtjänstinsatser till barn och unga 2024*. Socialstyrelsen.

Socialstyrelsen. (2026a). *Skolgång hos barn och unga placerade i samhällsvård: En registerstudie av födda 1999–2017, placerade till och med 2024*. Socialstyrelsen.

Socialstyrelsen. (2026b). *Läkemedelsförskrivning till barn och unga placerade i samhällsvård*. Socialstyrelsen.

Socialstyrelsen. (2026c). *Förstärkt familjehemsvård: Kartläggning och analys*. Socialstyrelsen.

Socialtjänstlagen (2025:400). *Svensk författningssamling*.

SOU 2023:66. (2023). *För barn och unga i samhällsvård*. Regeringskansliet.

Tingberg, K. (2026). *Risk- och framgångsfaktorer i familjehemsvård av barn och unga: En kunskapsöversikt*. Socialförvaltning Centrum, Hisingen, Nordost och Sydvest.

<https://goteborgsregionen.se/kunskapsoversikt>

Wissö, T., Melke, A., & Olsson, J. (2026). Informal networks in child protection assessments: between policy and practice. *European Journal of Social Work*, 1–14.
<https://doi.org/10.1080/13691457.2026.2659611>